

Tartalom

Bevezetés	2
Összefoglalás	2
A külföldi ingázás mértéke, változása	4
A külföldre ingázó foglalkoztatottak jellemzői.....	7
A külföldre ingázók számának területi különbségei.....	7
Demográfiai jellemzők.....	8
Foglalkozási jellemzők	10
Az ingázók közlekedése.....	14
Az ingázás irányai.....	16
Nyugati irány – Ausztria.....	16
Északi irány – Szlovákia.....	18
Keleti irány – Románia és Ukrajna.....	20
Déli irány – Horvátország, Szerbia és Szlovénia	22
A határ menti ingázásban érintett települések	23
Földrajzi elhelyezkedés	23
Demográfiai jellemzők.....	24
Foglalkozási jellemzők	25
Táblázatok	
Megjegyzések	
Jelmagyarázat	
További információk, adatok (linkek)	
Elérhetőségek	

Bevezetés

Azon munkavállalók, akik saját lakóhelyükön – mennyiségi vagy szerkezeti okokból – nem tudnak, vagy nem kívánnak munkát vállalni, az ingázást választják. A más településen található munkahelyre történő átjárás jellemzően határon belül zajlik, azonban hazánk európai uniós csatlakozásával a korábban is meglévő külföldi kapcsolatok felerősödtek. A munkaerő szabad mozgását lehetővé tevő korlátok leépítésével elsősorban a határ mentén élők számára vált elérhetővé a saját lakóhely megőrzése melletti külföldi munkavállalás.

Lakóhely alapján ugyanis a külföldön munkát vállalók több csoportba oszthatók. A tartósan vagy átmenetileg külföldre költözők különböznek azoktól, akik magyarországi lakóhelyüket megőrizve munkahelyükre rendszeresen utaznak, azaz ingáznak. Kiadványunkban ezen utóbbi részhez jellemzőit vizsgáljuk.

Az ingázás célszárága szerint jelentősek a különbségek, melyeket az elérhető jövedelem nagysága, a megfelelő munkahelyek kínálatának földrajzi távolsága, a közlekedési és kulturális kapcsolatok minősége, valamint nem utolsósorban a munkavállalók szakmai és nyelvismerete is befolyásol.

A külföldre eljáró foglalkoztatottak jellemzőinek részletes vizsgálatára a népszámlálási adatok adnak lehetőséget, melyekből információt nyerhetünk arról, hogy az ingázók mely Magyarországgal szomszédos államban dolgoznak. Ez utóbbi azért is kiemelt fontosságú, mert a különböző országok munkaerőpiaca eltérő vonzerőt gyakorol a hazai munkavállalókra. Kiadványunkban a 2011. évi népszámlálás adatai alapján a határ menti ingázást választó foglalkoztatottak jellemzőit így nemcsak általánosan mutatjuk be, hanem célszárág alapján külön-külön is.

Az ingázás mértéke területi összehasonlításban figyelemre méltó különbségeket mutat, melyet az országhatártól való földrajzi távolság és a szomszédos állam gazdasági fejlettsége egyaránt befolyásol. Így számos olyan település található hazánkban, ahol a külföldi munkavállalás jelentősebb mértéket öltött. Elemzésünkben ezen települések jellemzőit külön fejezetben mutatjuk be.

Összefoglalás

- Az európai uniós csatlakozás időpontjában, illetve azt követően fennálló átmeneti időszak után a magyar munkavállalók számára is szabadabbá vált, illetve egyszerűsödött a külföldi munkavállalás lehetősége. A munkavállalással egyidejűleg számos magyar állampolgár hosszabb-rövidebb időre külföldre is költözött. A 2011. évi népszámlálás időpontjában 143 ezer fő élt legalább egy éve külföldön (ők nem képezik részét a népszámlálási lakónépességnek), és további 70 ezer fő tartózkodott egy évnél rövidebb ideje határainkon túl. Utóbbi csoport is elsősorban munkavállalás céljából (57 ezer fő) költözött átmenetileg külföldre.
- Az előbbieken felül a 2011. évi népszámlálás időpontjában több mint 27 ezer olyan foglalkoztatott élt hazánkban, aki magyarországi lakhelyét megőrizve külföldi munkahelyére ingázott. Az ingázásnak sok oka lehet, a leggyakoribb az eltérő bérszínvonal, ami a célszárág megválasztása alapján is jól látható: a külföldre eljárók túlnyomó része a Magyarországgal szomszédos államok közül Ausztriában vállalt munkát. Emellett ugyan más-más motivációra visszavezethetően, de a Szlovákia és a Románia felé történő ingázás tekinthető még számottevőbbnek. Előbbit az északi szomszédunkból történő átköltözések, utóbbit az elérhető nagyvárosok munkaerő-kínálata befolyásolta.
- Az ingázás iránya meghatározza a lakóhely szerinti megoszlást is, a külföldre járók ugyanis főként a nyugati határszálen, ezen belül is – a két országgal határos – Győr-Moson-Sopron, valamint Vas megyében éltek. Ezen felül a fővárosban, illetve a Pest és a Zala megyékben élő foglalkoztatottak vállaltak nagyobb számban határon túli munkavégzésre.
- A külföldre eljárók a nagyobb mobilitású csoportokból kerülnek ki: 70%-uk férfi, közel 60%-uk pedig fiatalabb 40 évesnél.

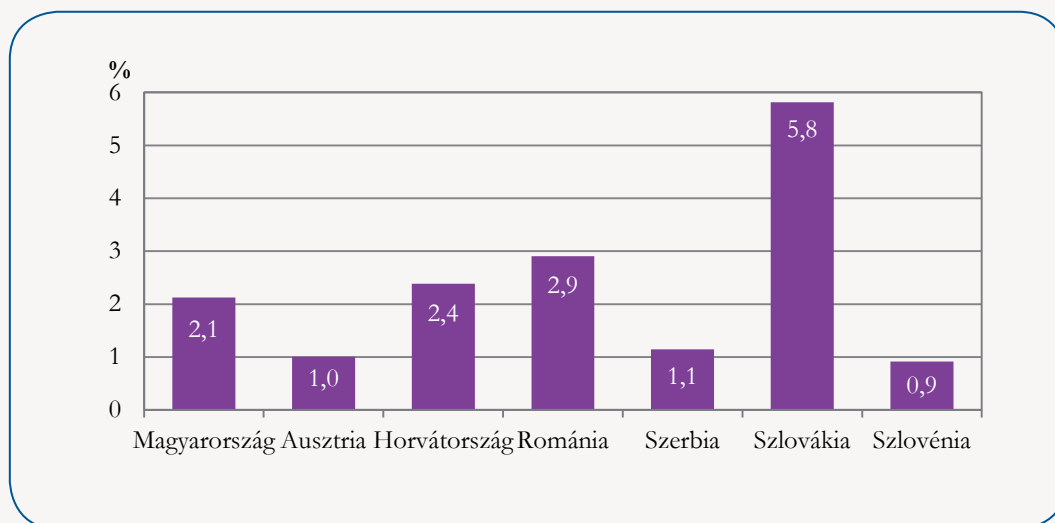
- Többségük középfokú végzettséggel, ezen belül is elsősorban szakiskolai, szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezik. A foglalkoztatottakkal és az összes ingázóval összehasonlítva, a legfeljebb általános iskolai és a felsőfokú végzettségűek előfordulása kisebb a határon túl munkát vállalók körében.
- Képzettségüknek megfelelően a külföldre eljáró foglalkoztatottak elsősorban három területen találtak munkát: a vendéglátásban, az iparban és az építőiparban. Emellett szintén jelentős hányaduknak nyújt kereseti lehetőséget a kereskedelem, a szállítás és raktározás, valamint a mezőgazdaság.
- Nagyobb részben végeznek alacsonyabb képzettséget igénylő munkákat, mint a hazai munkavállalók. Minden második személy ipari, építőipari vagy kereskedelmi, szolgáltatási munkakörben dolgozott.
- A külföldre történő ingázás alapvetően közúton bonyolódik, és az eljárók jellemzően autót használnak úti céljuk eléréséhez. Az utazás időtartama a munkavállalók közel háromnegyede számára legfeljebb egy órát vett igénybe, de jelentős arányban – gyakrabban a férfiak – dolgoztak ennél távolabb fekvő munkahelyen is.
- A földrajzi távolság, a közlekedési kapcsolatok és kulturális kötődések révén a külföldi munkavállalás mértéke település szinten lényegesen különbözik. A határon túlra eljárók száma, és az összes ingázóhoz viszonyított aránya alapján az ország 126 települése sorolható a külföldi ingázásban érintett helységek közé. E települések alapvetően Győr-Moson-Sopron, Vas, valamint Békés, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben találhatók. Népeségmegtartó képességük elsősorban a pozitív vándorlási különbözet révén jobb az átlagosnál. Az itt élő népesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele szintén kedvezőbb, több a foglalkoztatott és kevesebb a munkanélküli.

A külföldi ingázás mértéke, változása

Hazánk európai uniós csatlakozásával a már korábban is létező határ menti kapcsolatok megerősödtek. A munkaerő szabad áramlásának alapelve kisebb-nagyobb adminisztratív előírásokhoz kötve, de lehetővé tette, hogy az eltérő munkaerő-piaci körülmények hatására mind többen vállaljanak munkát külföldön. A folyamat nem magyar sajátosság, a környező országokban is ismert, melyet a 2011. évi népszámlálások adatai is tükröznek: a Magyarországgal szomszédos EU-tagállamokban, illetve Szerbiában a foglalkoztatottak átlagosan 0,9–5,8%-a dolgozott külföldön (vagy megőrizve saját országában a lakhelyét, vagy átmenetileg külföldre költözve), hazánkban ez az arány 2,1%, ami közel 84 ezer munkavállalót¹ jelentett.

1. ábra

A külföldön dolgozók aránya a foglalkoztatottak százalékában, 2011

A külföldi munkavállalás nem minden esetben jár együtt a hosszabb-rövidebb idejű kiköltözéssel, sokan vállalják az ingázást is. Ahol a közlekedési kapcsolatok sűrűsége és fejlődése lehetővé teszi, illetve a földrajzi távolság racionális mértékű, sokan vállalják az ingázást is. Ők a foglalkoztatottak kevesebb mint 1%-át képviselték, létszámuk nagysága, illetve változása ennek ellenére indokoltá teszi jellemzőik vizsgálatát.

A két utolsó népszámlálás időpontja között ugyanis nemcsak az országon belüli, hanem a határon túli ingázás is nagyobb mértékűvé vált. 2001 és 2011 között a lakhelyétől eltérő településen dolgozó foglalkoztatottak száma közel 30%-kal nőtt, eközben a külföldre ingázóké 5,2-szeresére emelkedett. Létszámuk növekedésével összetételük is módosult. Korszerkezetük ugyan valamivel kiegyenlítettebbé vált, döntő részük még mindig a fiatalabbak közül került ki: 2011-ben a külföldre ingázók 58%-a fiatalabb volt 40 évesnél (hányaduk a két utolsó népszámlálás között 2,3 százalékponttal emelkedett). Nemek alapján elsősorban a nők esetében történt jelentős változás. Tíz év alatt az ingázó nők száma közel 8-szorosára – mintegy 8 ezer főre – nőtt, így az eljárók között arányuk 20-ról közel 30%-ra növekedett.

A népesség iskolázottsága számottevően javult 2001 és 2011 között, ami a külföldre eljáró foglalkoztatottak esetében is megfigyelhető. Az ingázók legtöbbször továbbra is szakmunkás végzettséggel rendelkeznek, azonban tíz év alatt a legalább érettségizetteket illetően a legnagyobb a változás. A külföldre eljáró érettsé-

¹ A népszámlálás óta eltelt időszakban a magyarországi lakosok külföldi munkavállalása nagyobb mértéket öltött. A legfeljebb egy évig külföldön tartózkodó, vagy ingázó munkavállalók száma 2011 és 2014 között közel ötödével nőtt, 2014-ben megközelítette a 100 ezer főt.

givel rendelkező munkavállalók száma több mint 6-szorosára, a diplomásaké közel 10-szeresére emelkedett, és együttes arányuk 49%-ra nőtt. Mindezek ellenére az elérhető és a betölthető foglalkozások körével összefüggésben a külföldre eljárók iskolázottsága összességében továbbra is elmarad mind az országon belül ingázókéétől, mind az összes foglalkoztatottra jellemzőtől.

A külföldre eljáró munkavállalók zöme legfeljebb középfokú végzettséget igénylő munkakört töltött be, bár 2001 és 2011 között nőtt a vezető vagy más felsőfokú képzettséget igénylő beosztásban foglalkoztatottak aránya. Az ingázás iránya alapján meghatározóak az eltérések, a nyugati irányba eljárók között ugyanis kisebb a vezető vagy a kvalifikáltabb foglalkozásokat betöltők hányada.

Az előbbiekkal összefüggésben a külföldi munkavállalás 2011-ben jóval szélesebb körű tevékenységeket érintett, mint az ezredfordulón, annak ellenére, hogy minden területen jelentősen nőtt a külföldre ingázók száma. 2001-ben az eljárók több mint kétharmada három nemzetgazdasági ágban dolgozott: az iparban, az építőiparban és a vendéglátásban, tíz évvel később együttes hányaduk 50% alá csökkent. A mezőgazdaság, a kereskedelem, valamint a szállítás és raktározás a tíz évvel korábbihoz hasonló fontosságú maradt, az egészségügyi szolgáltatás, illetve a háztartásokban végzett munka jelentősége viszont jóval nagyobb lett.

1. tábla

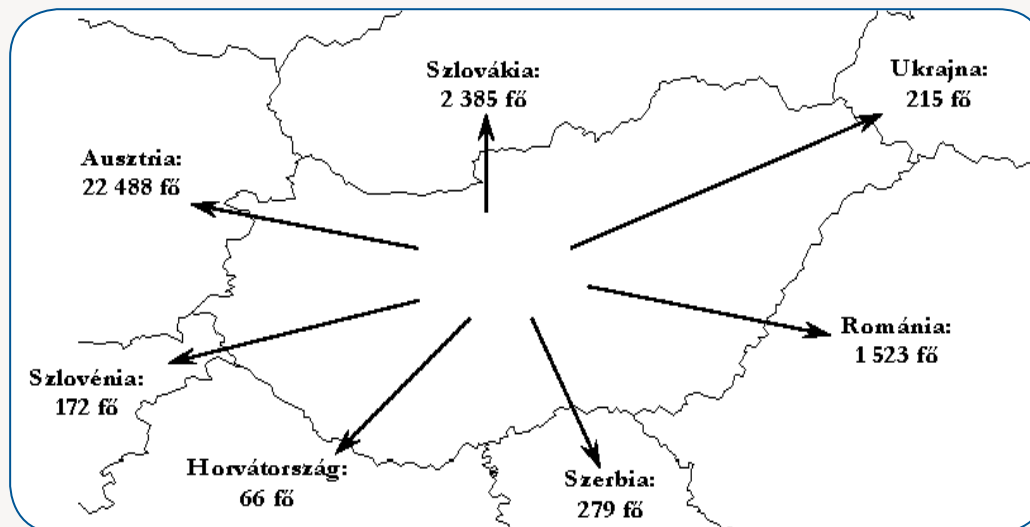
A külföldre ingázó foglalkoztatottak száma és megoszlása nemzetgazdasági ágak szerint

Gazdasági ág	A külföldre ingázók száma		A külföldre ingázók számának megoszlása, %	
	2011	2001 = 100,0	2001	2011
Mezőgazdaság	1 917	554,0	6,7	7,1
Ipar	4 706	427,8	21,2	17,3
Építőipar	3 898	296,2	25,4	14,4
Kereskedelem	2 366	549,0	8,3	8,7
Szállítás és raktározás	2 264	544,2	8,0	8,3
Vendéglátás	4 841	437,7	21,3	17,8
Egészségügyi szolgáltatás	1 012	1 405,6	1,4	3,7
Háztartások tevékenysége	842	4 009,5	0,4	3,1
Többi szolgáltatási ág	5 282	1 404,8	7,3	19,5
Összesen	27 128	523,3	100,0	100,0

A foglalkoztatottak ingázását több tényező is befolyásolhatja: a helyi munkaerő-piaci feltételek kedvezőtlenége, a külföldi munkahely könnyebben elérhető, mint egy hazai centrum, jelentős különbség mutatkozik a hazai és a külföldi bérszínvonal, illetve az életkörülmények között, emellett családi, kulturális okok is felmerülhetnek. A külföldre eljáró foglalkoztatottak számát az ingázás iránya alapján megfigyelve, a feltételezhető indokok közül a bérszínvonalbeli eltérések tekinthetők a legnagyobb vonzerőnek. A 2011. évi népszámlálás időpontjában az ingázók túlnyomó része (83%-a) ugyanis Ausztriában dolgozott, melynek munkaerő-piaci mutatói, illetve átlagos bérszínvonala kedvezőbb a hazainál. A többi szomszédos ország jóval kisebb vonzerőt gyakorolt a magyarországi munkavállalókra: Szlovákia esetében az eljáró foglalkoztatottak számát a Magyarországon élő szlovák állampolgárok „hazafelé” történő ingázása befolyásolja, Románia tekintetében pedig az erdélyi magyarlakta területekkel létező szorosabb kapcsolat révén jelentős az eljárók száma. Hazánkból déli (a volt jugoszláv tagállamok területére), illetve észak-keleti irányba (Ukrajnába) elenyésző számban járnak dolgozni, melyet az eltérő gazdasági fejlettség, illetve az 1990-es évek háborús eseményei is befolyásolnak.

2. ábra

A külföldre ingázó foglalkoztatottak száma az ingázás iránya szerint, 2011

Néhány kiemelt munkaerő-piaci mutató Magyarországról és a szomszédos államokból

A magyarországi és a szomszédos államok munkaerő-piaci mutatói jelentősen különböznek. A foglalkoztatottsági arányt és a munkanélküliségi rátát tekintve egyaránt Ausztria helyzete a legkedvezőbb. 2004-ben, illetve az azt követően csatlakozott tagállamok közül egyedül Szlovéniában múlta felül a foglalkoztatási arány a 60%-ot, csupán Romániában volt egyszámjegyű a munkanélküliségi ráta. Szerbiának ugyanakkor jóval kedvezőtlenebbek a mutatói, Ukrajnában pedig a romániaihoz hasonló a helyzet.

Az átlagkeresetek között jelentős a szóródás a két szélsőértéket képviselő Ausztria és Ukrajna között – a korlátozottan összehasonlítható adatok alapján is – több mint 12-szeres a különbség. A foglalkoztatottsági mutatók mellett a minimálbérek közötti eltérések jelentősek, azzal a megjegyzéssel, hogy Ausztriában hivatalos minimálbér nincs, itt a legkisebb összegről a munkaadói és a munkavállalói érdekképviseleti szervek állapodnak meg.

2. tábla

Néhány munkaerő-piaci adat Magyarországon és a szomszédos országokban

Ország	Foglalkoztatási arány (15–64 éves népesség) ^{a)}	Munkanélküliségi ráta (15 éves és idősebb népesség) ^{a)}	Minimálbér nagysága euróban, 2013	Havi átlagkereset euróban, 2010 ^{b)}
	2013, %			
Magyarország	58,4	10,2	335	760
Ausztria	72,3	4,9	nincsen	2 549
Horvátország	52,5	17,3	372	997
Románia	59,7	7,3	158	457
Szerbia	47,5	22,1	235 ^{c)}	460
Szlovákia	59,9	14,2	338	777
Szlovénia	63,3	10,1	784	1 477
Ukrajna	60,3 ^{d)}	7,2	106 ^{e)}	212

^{a)}Az ILO-definíció szerint. Szerbia és Ukrajna kivételével az adatok forrása: Eurostat. ^{b)}Az ipari, építőipari és szolgáltatási ágazatokban, a legalább 10 főt foglalkoztató szervezetek adatai. Szerbia és Ukrajna kivételével az adatok forrása: Eurostat. Szerbia és Ukrajna adata becsült adat, a többi ország adatával korlátozottan összehasonlítható. ^{c)}2014-ben. ^{d)}A 15–70 éves népességre vetített adat. ^{e)}Becsült adat, mely a többi ország adataival korlátozottan összehasonlítható.

A külföldre ingázó foglalkoztatottak jellemzői

A külföldre ingázók számának területi különbségei

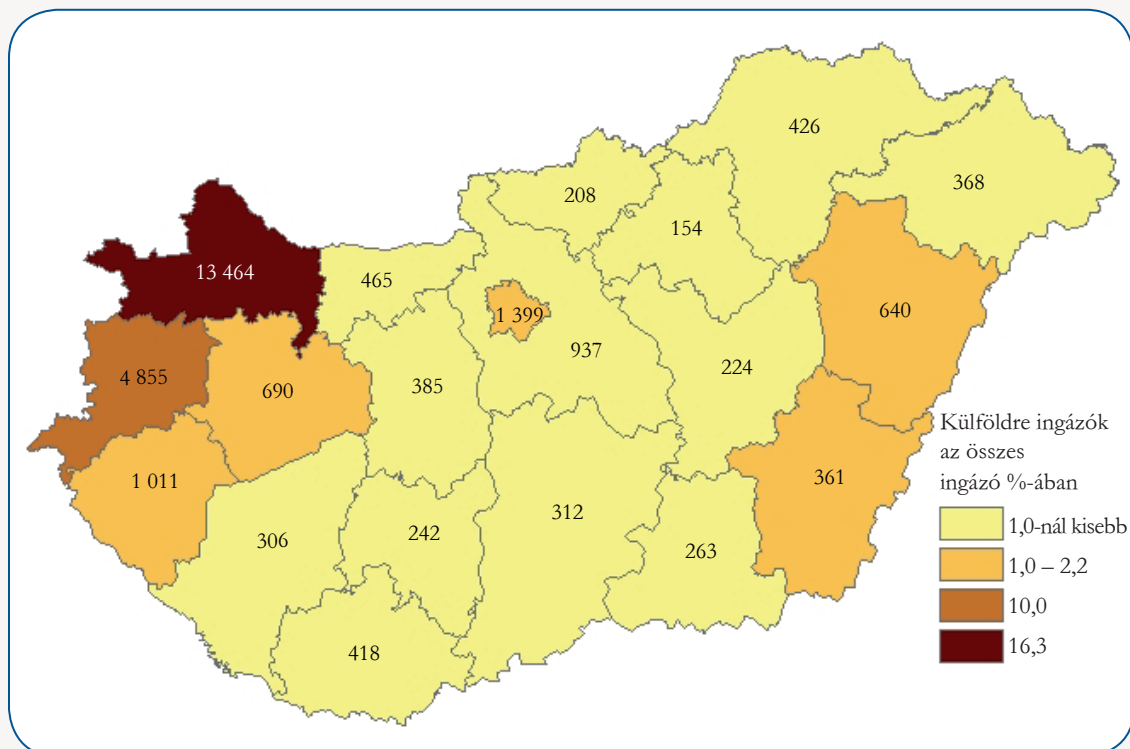
Az ingázás irányait tekintve az ország egyes területeit eltérő mértékben érinti a határon túli munkavállalás. A több mint 27 ezer eljáró főként Ausztriában vállalt munkát, így földrajzi okok miatt az ingázásban az ország nyugati területei a legfrekvenciáltabbak. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján Győr-Moson-Sopron megyéből 13,5 ezren, Vas megyéből közel 5 ezren jártak külföldre dolgozni, döntő részben nyugati szomszédunkhoz. Az ország más részeit kevésbé érinti a külföldi ingázás, az eljárók száma csupán három helyen érte el, vagy közelítette meg az ezer főt: Budapesten és Pest megyében ez a népesség nagyságával, Zala esetében pedig a nyugati határ közelségével magyarázható.

Az ingázás mértékét a határon belül ingázókkal, valamint a foglalkoztatottakkal összevetve is kiemelkedő különbségek láthatók. A külföldre eljárók az összes Magyarországon élő ingázó 2,0%-át képviselték. Hányaduk Győr-Moson-Sopron megyében 16, Vas megyében 10%-ot tett ki, ezenkívül a fővárosban és négy megyében túlta felül az 1%-ot.

Az általánosságban felvállalt ingázás és a külföldi munkavállalás között nincs szoros kapcsolat. Azokban a megyékben, ahol területi összehasonlításban a foglalkoztatottak legnagyobb hányada lakóhelyétől eltérő településen dolgozott, a külföldi ingázás mértéke elmaradt az átlagostól. 2011-ben a foglalkoztatottak összességében 0,7%-a járt külföldre dolgozni. A főváros és a megyék közül ez esetben is Győr-Moson-Sopron és Vas emelhető ki, ahol ez az arány 6,8, illetve 4,3%. Emellett Zalában volt viszonylag gyakoribb a külföldi ingázás, ami a foglalkoztatottak 0,9%-át jelentette. Az ország más területein hányaduk nem érte el a fél százalékot sem.

3. ábra

A külföldre ingázó foglalkoztatottak száma és az ingázókhöz viszonyított aránya, 2011

Demográfiai jellemzők

Az ingázást nagyobb részben a férfiak vállalják, a külföldre eljárók körében pedig még nagyobb a dominancia. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a határon túlra ingázók körében a férfi-nő arány 71–29%-os volt. (Ugyanez az összes ingázó körében 61–39, míg az összes foglalkoztatott esetében 53–47%, hiszen a nők családban betöltött szerepükből adódóan kevesebbet ingáznak.) A külföldi ingázás nagyobb távolságok megtételét feltételezi, ami a családanyák számára kevésbé vonzó, míg a férfiak e tekintetben nagyobb terhet is vállalnak egy jobb munkalehetőség reményében vagy a hazai munkanélküliség alternatívájaként.

A rendszeresen külföldi településre járó munkavállalók 83%-a az 50 évesnél fiatalabbak közül került ki. Ezen életkorban ugyanis még nagyobb a mobilitás, különösen a 40 év alattiak körében. A részletesebb korcsoportokat tekintve a legfeljebb 29 éves, a 30–34, illetve a 35–39 éves munkavállalók közel azonos számban (5,2–5,3 ezren) jártak el külföldi munkahelyükre. Közöttük az ingázás okaként az önálló egzisztencia megteremtése, az iskolai tanulmányok befejeztével szakmai gyakorlat, illetve nyelvismeret megszerzése, fejlesztése határozható meg. Akik már családot alapítottak, jólétük biztosítása, a gyermeknevelés könnyebbé tétele érdekében hosszabb utazással járó ingázást is hajlandók felvállalni. A külföldre eljárók összes ingázóhoz viszonyított aránya a 30–44 évesek körében a legmagasabb, a többi korcsoportban elmarad az átlagostól. Összességében a külföldre ingázók legtöbbször mind a férfiak, mind a nők körében a 30–39 évesek közül került ki.

3. tábla

A foglalkoztatottak számának megoszlása korcsoport szerint, 2011

(%)

Korcsoport, éves	Külföldre ingázók	Ingázó összesen	Foglalkoztatott összesen
Férfiak			
15–29	17,4	19,9	18,5
30–39	39,7	33,0	31,6
40–49	25,7	25,1	24,5
50–59	15,4	19,2	20,9
60–X	1,8	2,8	4,5
Összesen	100,0	100,0	100,0
Nők			
15–29	23,8	20,3	16,6
30–39	36,0	29,5	27,7
40–49	24,0	27,0	27,1
50–59	14,8	20,9	24,5
60–X	1,4	2,2	4,0
Összesen	100,0	100,0	100,0
Összesen			
15–29	19,3	20,1	17,6
30–39	38,6	31,6	29,8
40–49	25,2	25,9	25,7
50–59	15,2	19,9	22,5
60–X	1,7	2,5	4,3
Összesen	100,0	100,0	100,0

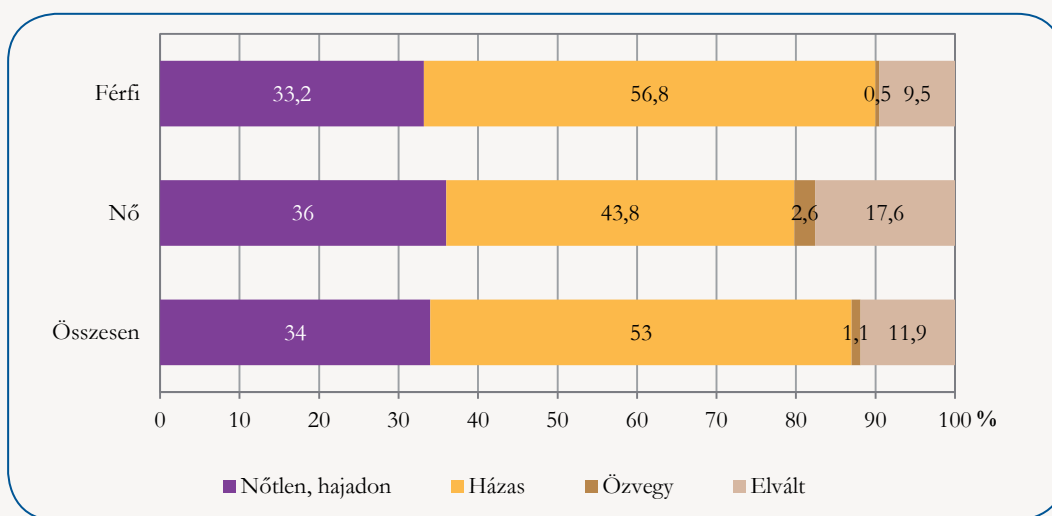
A külföldre járó nők korösszetétele alapvetően nem tér el a férfiakétól, azonban a 30 évesnél fiatalabbak hányada közöttük magasabb. Így a nők a legfeljebb 29 éves külföldre eljáró munkavállalók közel négytizedét képviselték, míg arányuk átlagosan háromtizedes. Az ingázó nők 24%-a 30 év alatti, a

férfiak vonatkozásában e korcsoport hányada 6,4 százalékponttal alacsonyabb. Az ilyen korú nők túlnyomó része még nem házas, illetve nincs gyermeke, ezért a külföldi munkahelyek elérhetősége nagyobb ösztönző erő, mint a későbbi életkorokban.

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján az összes munkavállaló és a külföldre rendszeresen eljárók családi állapot szerinti összetételében markáns eltérés nem mutatkozik. A korszerkezetből eredően a határon túlra ingázók legnagyobb hányada (53%-a) házas, harmada nőtlen, hajadon. Az összes ingázó körében hasonló arányokkal találkozhatunk, azzal a különbséggel, hogy a nőtlenek, hajadonok aránya kismértékben magasabb, a házasoké alacsonyabb. Az özvegyek és az elváltak a külföldre ingázók 1,1 és 12%-át adták.

4. ábra

A külföldre ingázók számának megoszlása családi állapot szerint, 2011

A nemek között szembevetendő az eltérés: a férfiak között jóval több a házas (57%), mint a nőknél (44%), utóbbiak körében azonban az elváltak képviseltek az átlagosnál számottevően nagyobb arányt (18%). Mindezzel abból ered, hogy a férfiakat – a hagyományos családfenntartó szerepnek való megfelelésből következően – család mellett is nagyobb mobilitás jellemzi. Az elvált nők gyermekükkel egyedül maradván a jobb életminőség biztosítása érdekében – amennyiben már gyermekük nagyobb, vagy felügyelete megoldott – egy másik ország nyújtotta munkalehetőséget választanak.

A nők aránya az összes munkavállaló körében az érettségizettek és a diplomások között, az összes ingázót illetően a felsőfokú végzettségűeknél is meghaladja az 50%-ot, a külföldre eljáróknál azonban minden végzettségi szint esetében a férfiak vannak túlsúlyban.

4. tábla

A nemek aránya a foglalkoztatottak között iskolai végzettség szerint, 2011

(%)

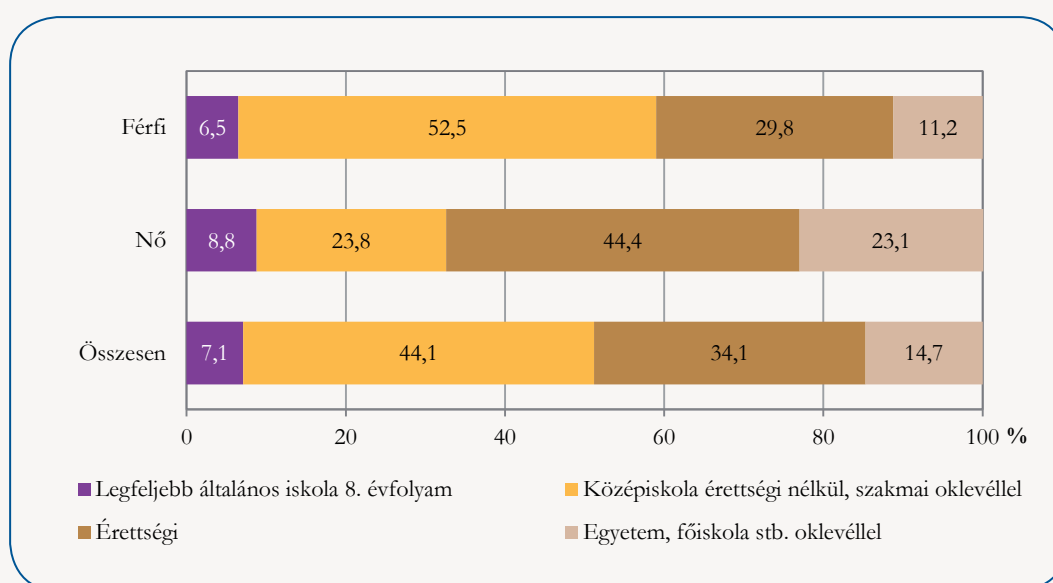
Iskolai végzettség	Külföldre ingázók		Ingázó összesen		Foglalkoztatott összesen	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Legfeljebb általános iskola 8. évfolyam	64,1	35,9	58,7	41,3	53,0	47,0
Középiskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	84,3	15,7	75,6	24,4	68,4	31,6
Érettségi	62,0	38,0	54,1	45,9	47,4	52,6
Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	54,1	45,9	49,4	50,6	44,8	55,2
Összesen	70,8	29,2	60,6	39,4	53,3	46,7

Összességében a külföldre ingázók 44%-a szakmunkás bizonyítvánnyal, szakmai oklevéllel, további 34%-a érettségivel rendelkezett. Az összes munkavállaló esetében előbbiek 16 százalékponttal alacsonyabb, míg utóbbiak 1,0 százalékponttal magasabb arányt képviseltek. Az ennél alacsonyabban iskolázott munkavállalók – főként szakmunkás, szakiskolai végzettségűek – a jobb jövedelmi lehetőségek reményében választanak külföldi munkahelyet, akár segéd- vagy betanított munkás munkakörben is.

A foglalkoztatottakhoz és az ingázókhöz hasonlóan a külföldre eljáró munkavállalók között is a nők a magasabban képzettek, a két nem közötti különbség azonban e körben a legnagyobb. Szembetűnő eltérés a közép- és felsőfokú végzettséget illetően látható: a külföldre ingázó férfiak több mint fele szakmunkás, szakiskolai végzettséggel rendelkezett, míg a nők 44%-a érettségizett, 23%-a diplomás volt az utolsó népszámlálás idején.

5. ábra

A külföldre ingázók számának megoszlása iskolai végzettség szerint, 2011

A külföldi munkavállaláshoz legtöbb esetben – a végzett munka jellegétől függően – elengedhetetlen az adott ország nyelvének elsajátítása. A magasabb beosztásban dolgozóknál ez alapvető elvárás. A magasabb iskolai végzettség is bizonyos fokú nyelvtudást feltételez, elsősorban a fiatalabbak körében, akik számára a diploma megszerzésének feltétele valamely idegen nyelv ismerete. Számos foglalkozás is megkívánja (pl. a vendéglátásban, egészségügyi szolgáltatásban, kereskedelemben) az adott ország nyelvén történő kommunikációt. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján a munkavállalók 22, illetve 15%-a angol és/vagy német nyelvtudással rendelkezik. A többi nyelv ismerete a külföldre ingázók 3%-nál kisebb hányadára jellemző. Az angol nyelvtudás a belföldön és a külföldre ingázók esetében hasonló gyakoriságú. Mivel az ingázás fő iránya nyugati, azon belül is Ausztria, így nem meglepő, hogy a német nyelvet a külföldre ingázók hattizede beszéli. Az osztrák határ mentén elhelyezkedő megyék külföldön munkát vállalói körében ennél is gyakoribb a német nyelvtudás (Győr-Moson-Sopron és Zala megyékben egyaránt 65, Somogyban 66, Vas megyében 75%).

Foglalkozási jellemzők

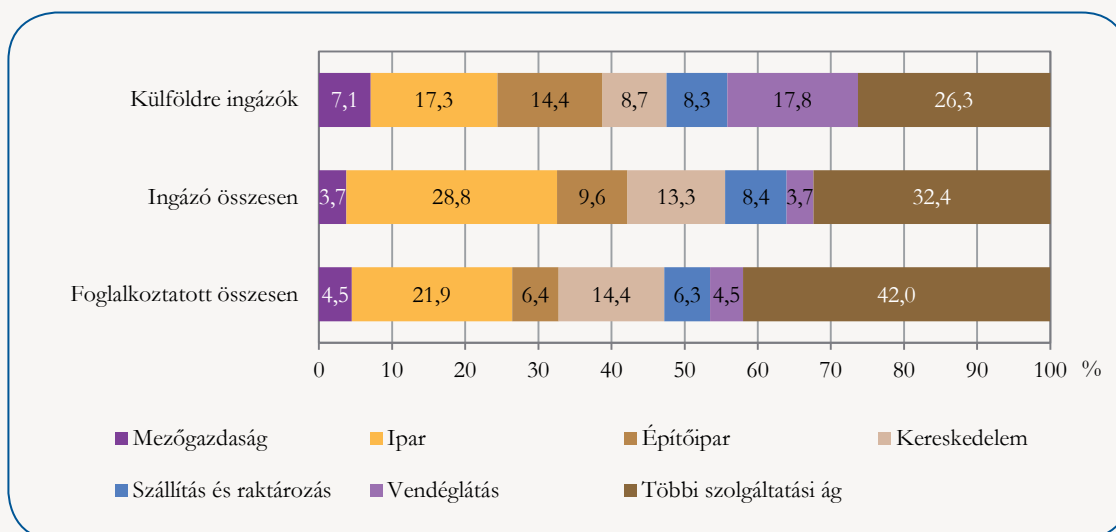
Ahol kevés a munkáltató, új cégek megtelepedésének kicsi az esélye, vagy ha nagy a szakképzettségbeli hiány, ott a munkalehetőség keresése sokakat késztet ingázásra, de legalább ilyen súllyal esik latba a hazai és valamelyik szomszédos ország kereseti színvonalában meglévő különbség, ami elsősorban Ausztria vonatkozásában befolyásoló tényező.

A foglalkoztatottak, az összes, illetve a külföldre ingázók számának megoszlása gazdasági ágak szerint jelentősen különbözik: a mezőgazdaság (7,1%), az építőipar (14%), a külföldre eljárók számára mindkét összehasonlításban jóval nagyobb arányban ad munkát, a szolgáltatások szerepe (61%) viszont csupán az összes ingázóénál nagyobb, a foglalkoztatottakhoz viszonyítva kisebb súlyt képvisel. Hazánkban az ipari vállalkozások a munkavállalók jelentős részét ösztönzik arra, hogy lakhelyüktől eltérő településen vállaljanak munkát, a külföldre ingázók esetében azonban ez a gazdasági terület viszonylag kevesebb lehetőséget (17%) kínál. Az alacsonyabb arány összefüggésbe hozható az iparban megvalósult külfölditőke-befektetésekkel is, amelyek nagy része jelentős számú, jellemzően jól fizető munkahelyet teremtett az országon belül.

A szolgáltatási ágak közül a vendéglátás szerepe a leghangsúlyosabb. A 2011. évi népszámlálás időpontjában a külföldre eljáró munkavállalók kiugróan magas hányada (18%) dolgozott az ágazatban, miközben arányuk az összes ingázó esetében 3,7, a foglalkoztatottak körében 4,5%. Emellett a legtöbb külföldi munkalehetőséget a kereskedelem, valamint a szállítás és raktározás nyújtotta, ahol a külföldre eljárók 8,7, illetve 8,3%-a dolgozott.

6. ábra

A foglalkoztatottak számának megoszlása gazdasági ágak szerint, 2011

Az ingázók jellemzői lakhelyük, illetve az ingázás iránya alapján kisebb-nagyobb eltéréseket mutat, azon nemzetgazdasági ágak, melyek a legtöbbjüknek munkát nyújtanak, területileg nem mutatnak lényeges különbségeket. Néhány kivételtől eltekintve minden megyében a külföldre ingázók legtöbbjét öt ágazat foglalkoztatja: az ipar, az építőipar, a kereskedelem, a szállítás és raktározás, valamint a vendéglátás. A mezőgazdaság területi összehasonlításban kiemelkedő mértékben a Győr-Moson-Sopron megyében élő ingázóknak nyújt külföldön munkalehetőséget, ami az onnan eljárók 11%-át jelentette. Az említettek felül néhány megyében az egészségügyi szolgáltatás, az egyéb szolgáltatás, illetve a háztartások munkaadói tevékenysége nyújt számottevőbb arányban munkalehetőséget a külföldre ingázók számára.

A családban betöltött hagyományos szerepek többnyire a férfiakat ösztönzik erőteljesebben a külföldi munkavégzésre, emellett az ingázásra. Amint korábban említettük, tíz ingázó közül heten a férfiak közül kerültek ki. Néhány gazdasági ágat leszámítva minden területen többségében férfiak dolgoznak, van azonban olyan is, ahol a nők dominálnak. A külföldi ingázók legtöbbje számára munkát adó vendéglátásban a férfi-nő arány kiegyenlítettnek tekinthető (52–48%-os). A második és a harmadik legfontosabb területen, az iparban és az építőiparban ezzel szemben a külföldre eljárók túlnyomó része (82, illetve 99%-a) férfi. Az erősebbik nem hasonlóan nagyarányú dominanciája látható a szállítás és raktározásban és az információ és kommunikáció területén is, a mezőgazdaságban és a kereskedelemben azonban az átlagnál kisebb volt a hányaduk, az egészségügyi szolgáltatás és az oktatás pedig döntő részben a nők számára nyújt munkalehetőséget.

A külföldre eljáró foglalkoztatottak nagyobb részben végeznek alacsonyabb képzettséget igénylő munkát, mint a hazánkban dolgozók. Tízből hárman valamilyen ipari, építőipari, ketten kereskedelmi, szolgáltatási munkakörben dolgoztak. Gépkézeltként, összeszereltként vagy járművezetőként 12%-ukat alkalmazták. Magasabb volt közöttük a szakképzettséget nem igénylő, egyszerű munkát vállalók hányada, és az összes foglalkoztatottal összehasonlítva jóval kisebb az egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget (8,8%), illetve a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásúak (7,4%) aránya. A szakképesítést nem igénylő munkák iránt itthon is csökken a kereslet. Így az ebbe a csoportba tartozó ingázók, egyrészt a munkanélküliséget elkerülve vállalnak külföldön állást, másrészt az ilyen jellegű munkáért itthon kapott fizetésekhez képest még mindig jóval magasabb bérért alkalmazzák őket olyan területeken (pl. magánháztartások, vendéglátás, egészségügyi, szociális ellátás, építőipar), ahol a helyi munkaerő-kínálat igényeknél jóval szerényebb. A magasabb iskolai végzettséget igénylő foglalkozások esetében külföldön is erősebb a munkaerő-piaci verseny, speciális szakmai ismeret vagy alacsonyabb kereset jelenthet csak előnyt az ottani munkaerővel szemben.

5. tábla

A foglalkoztatottak számának megoszlása foglalkozási főcsoport szerint, 2011

(%)

Foglalkozási főcsoport	Külföldre ingázók	Ingázó összesen	Foglalkoztatott összesen
Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselői vezetők, törvényhozók	2,4	5,3	5,1
Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	7,4	12,6	15,9
Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	8,8	17,2	17,2
Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	2,7	5,6	6,6
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	20,8	13,2	16,1
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	3,2	1,9	2,8
Ipari és építőipari foglalkozások	29,5	18,0	14,0
Gépkézelt, összeszerelt, járművezetők	12,3	17,6	12,1
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	12,6	8,0	9,7
Fegyveres szervek foglalkozásai	0,1	0,6	0,5
Összesen	100,0	100,0	100,0

A legfontosabb tevékenységi területek közül az ipari, építőipari foglalkozást végző külföldre ingázó munkaerő részaránya meggyenként 15 és 52% között szóródott. A főváros, Békés, Csongrád és Somogy megyék kivételével mindenütt az ilyen foglalkozású munkavállalók alkották a legnépesebb csoportot. A Tolna, Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben élő ingázók mintegy felét ilyen tevékenységre alkalmazták.

Az ukrán, román, szerb határ régiót érintő munkakapcsolatokban sokkal nagyobb jelentőséget kaptak a gazdasági, igazgatási vezetői és a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások. Hajdú-Biharból, Békésből, Szabolcs-Szatmár-Beregből, a fővárosból, valamint Csongrád megyéből a külföldre dolgozni járók körében 26–35%-ot tett ki az ilyen kvalitású munkaerő aránya. A kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozásúak aránya szoros összefüggést mutat az ingázók ágazati megoszlásával. Ahol számuk a vendéglátásban és kereskedelemben magas, ott az előbb említett foglalkozások aránya is kiemelkedő (Budapest, Somogy, Nyugat-Dunántúl megyei, Veszprém, Bács-Kiskun, Szabolcs-Szatmár-Bereg). Sok térségben a gépkézelt, összeszerelt is jelentős hányadot képviseltek. Az átlagosnál jóval gyakrabban végeztek ilyen munkát a Békés, Nógrád, Heves, Komárom-Esztergom megyékben élő ingázók. A szakképzettséget

nem igénylő (egyszerű) foglalkozások aránya 2,7–16% között szóródott. E tekintetben a két szélsőértéket Győr-Moson-Sopron és Csongrád képviselte.

A nemek egyes foglalkozási főcsoportokban képviselt aránya is jelentős szóródást mutat. Ilyen összehasonlításban csak az irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozásokban van női túlsúly, ami összefügg a hazai munkaerő-piaci kereslettel. A szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások esetében adódó kiegyensúlyozottság elsősorban azzal magyarázható, hogy sok olyan szolgáltatási terület van, mint pl. árufeltöltés, csomagolás, gyorséttermi kiszolgálás, konyhai kisegítő munkák, háztartási alkalmazotti tevékenység, egyszerű mezőgazdasági, ipari és építőipari foglalkozások, köztisztasági tevékenységek, melyek jelentős számú, ingázó női munkaerőt tudnak felvenni. Magas a nők aránya a kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozásokban, ahol többek között olyan hagyományos nők által betöltött munkakörök találhatók, mint a bolti eladó, a pénztáros, a fodrász, a kozmetikus, a manikűrös, a gyermekfelügyelő, a dajka, a házi gondozó, vagy akár még a pincér, a pultos és a házvezető. Az ingázók közül gépkezelőnek, összeszerelőnek, járművezetőnek, valamint az ipari és építőipari foglalkozásokban túlnyomó részben (87–97%-ban) férfiakat alkalmaztak a külföldi munkaadók. Gazdasági vezetői, termelésirányító vezetői, növénytermesztési, állattenyésztési és gondozási, illetve erdőgazdálkodással kapcsolatos állásokat több mint 70%-ban szintén férfiak töltötték be.

Külföldön a szakmai oklevéllel rendelkezők a legkeresettebbek. Arányuk a határon túlra eljárók körében magasabb (44%), mint az összes ingázó esetében, ugyanakkor az alacsonyan iskolázottak és az egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkezők (15%) egyaránt szűkebb csoportot alkotnak.

6. tábla

A külföldre ingázó foglalkoztatottak számának megoszlása foglalkozási főcsoport és iskolai végzettség szerint, 2011

(%)

Foglalkozási főcsoport	Legfeljebb általános iskola 8. évfolyam	Középiskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel
Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezetők, törvényhozók	1,2	8,9	35,0	54,8
Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	0,3	1,0	8,4	90,2
Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	1,9	14,8	57,0	26,3
Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	2,6	17,5	54,1	25,8
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	5,0	36,3	49,6	9,0
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	19,8	47,8	28,8	3,6
Ipari és építőipari foglalkozások	4,6	72,4	21,2	1,9
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	11,7	51,9	33,3	3,1
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	18,9	40,7	35,0	5,5
Fegyveres szervek foglalkozásai	5,6	–	72,2	22,2
Összesen	7,2	44,1	34,1	14,7

A különböző foglalkozású ingázók iskolai végzettség szerinti megoszlásában megfigyelhető eltéréseket besorolásuk már eleve egyértelműsíti. A külföldre ingázók átlagosan 7,1%-a legfeljebb 8 általánossal rendelkezett ugyan, a szakképzettséget nem igénylő munkákra, illetve a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási feladatokra felvettek körében tízből kettőnek volt ez a legmagasabb iskolai végzettsége, de a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők 12%-a sem tanult tovább az alapismeretek megszerzése után. Elgondolkodtató viszont, hogy kint az egyszerű munkákra arányaiban többen vállalkoztak az ingázók felsőfokú végzettség mellett is, mint idehaza. Az ipari, építőipari foglalkozásúak döntő része szakmai oklevéllel rendelkezett, miközben a többi végzettségi szint az átlagosnál kisebb arányban fordult elő közöttük. Az érettségi nélküli szakmai ismeretek ugyancsak nagyobb jelentőséget kaptak a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők közé sorolt vagy a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások esetében. Az egyetemi, főiskolai oklevél természetesen a felsőfokú végzettség önálló alkalmazását igénylő területeken volt alapvető, illetve a vezetői beosztásokban foglalkoztatottak esetében a leggyakoribb. Az érettségizettek legnagyobb arányban a felsőfokú, vagy középfokú végzettséget igénylő, vagy irodai, ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozásokban tudtak elhelyezkedni.

A legkevésbé iskolázottak aránya a mezőgazdaságban volt a legmagasabb, de a többi gazdasági ághoz hasonlóan itt sem érte el az összes ingázóra jellemző értéket. A külföldön munkát vállalók számára a kiemelt ágazatok közül a szakmunkás végzettségűek és a szakmai oklevéllel rendelkezők aránya a mezőgazdaságban, az iparban, az építőiparban, a szállítás és raktározásban, valamint a háztartások munkaadói tevékenységében egyaránt magasabb az összes ingázóra jellemzőnél. A vendéglátásban ugyanakkor az érettségizettek, az egészségügyi szolgáltatásban a felsőfokú végzettségűek hányada a magasabb.

Az ingázók közlekedése

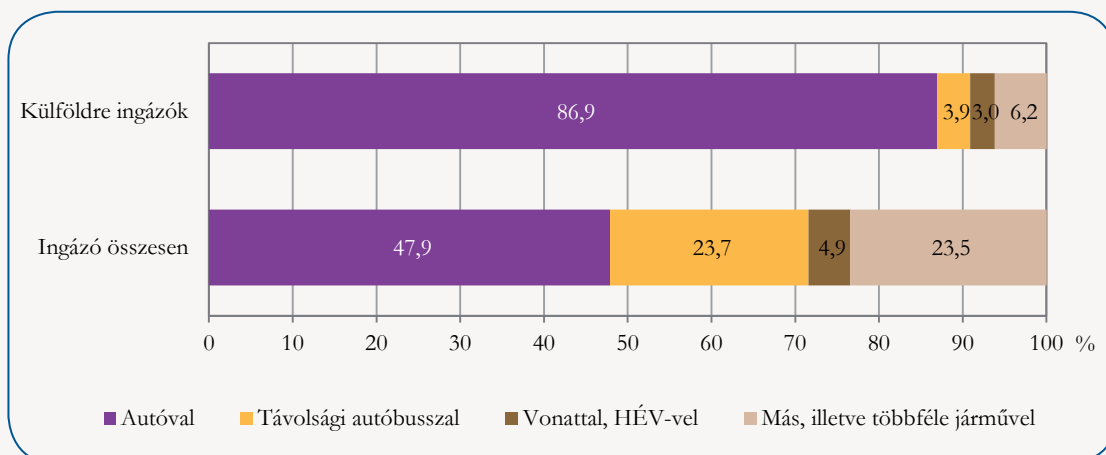
A lakóhelyről a munkahelyre történő ingázás sok esetben jelentős idejébe kerül a munkavállalóknak. A külföldön dolgozók számára mindezt nemcsak a lakóhely-munkahely közötti távolság, vagy az utazásra igénybe vehető közlekedési eszközök befolyásolhatják, hanem a határátkelőhelyek száma, típusa, elhelyezkedése is. (Bár 2011-ben a külföldre eljárók csak az ingázók 2,0%-át tették ki, 74, többségében határ menti településen a foglalkoztatottak legalább 10%-át képviselték.)

A külföldre történő ingázás alapvetően közúton bonyolódik, de mindegyik szomszédos ország irányában léteznek vasúti határátkelők is. Emellett Ausztria felé több gyalogos és kerékpáros forgalmat biztosító átkelőhely is működik.

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a külföldre ingázók túlnyomó többsége a munkahely eléréséhez egyfajta közlekedési eszközt vett igénybe. Közülük 23,5 ezren autóval, közel 1100-an távolsági autóbusszal és mintegy 800-an vonattal jutottak el a munkába. Az ingázók mindössze 4,2%-a közlekedett két-, illetve 0,4%-a háromféle járművel.

7. ábra

Az ingázók számának megoszlása a használt közlekedési eszköz szerint, 2011

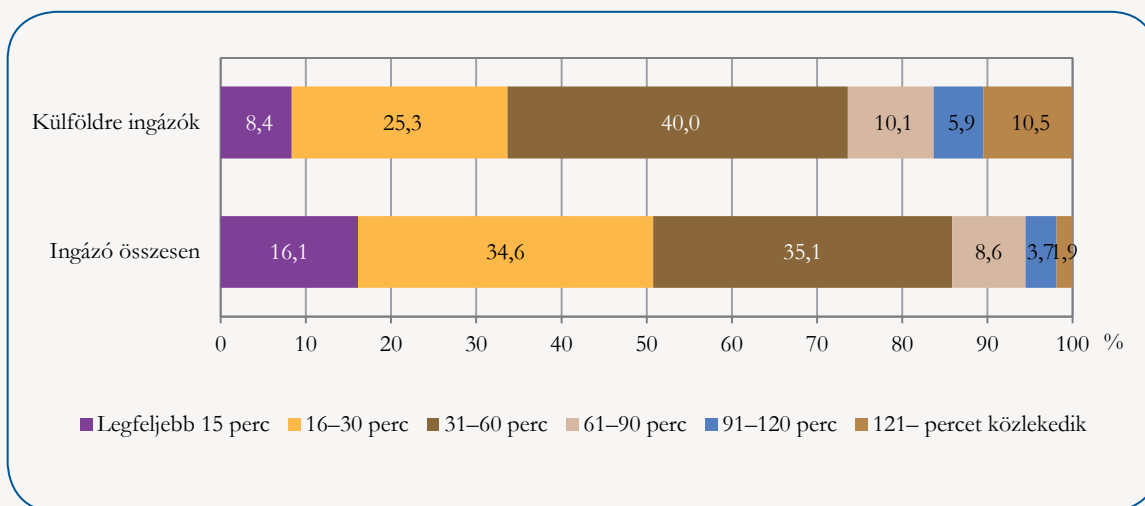
Átlagot meghaladó arányban csak az Ausztriába járók használtak egy eszközt, míg a Délvidékre és az Ukrajnába utazók körében a több jármű igénybevétele sem volt ritka. A horvátországi és a szerbiai munkahelyekre ingázók 18, illetve 15%-a, az ukrain területre 13%-uk ilyen módon jutott el. Az ausztriai kiutazáshoz 100-ból 88-an használtak személygépkocsit, ezzel szemben a szerb és a horvát határt autóval átlépők aránya 70% körüli.

Az autóbusz társaságok kölcsönösen üzemeltettek járatokat a szomszédos országokba is, de ezek kevésbé igazodtak a munkavállalók igényeihez, így a belföldi ingázókhöz viszonyítva ritkábban veszik igénybe. Ennek ellenére a munkaerő-piaci kapcsolatokban a vasúttal szemben nagyobb rugalmasságot biztosító közúti átkelők léte, valamint a sűrűbb közúthálózat révén e közlekedési forma a második leggyakoribb a külföldre ingázók esetében is. Az autóbusszal való munkába járás mindenekelőtt a Szerbiába, a Horvátországba és az Ukrajnába történő ingázásnál volt jelentős előnyben a vasúttal szemben. A szerb határt átlépők 16, míg a Horvátországban és az Ukrajnában dolgozó ingázók 7,6, illetve 6,5%-a a nemzetközi távolsági járatokat vette igénybe. A szlovákiai határ régióban a szervezett, munkába járók igényeit jobban kiszolgáló távolsági busz közlekedést az ingázók 6,4%-a használta.

A külföldre eljárók – az összes ingázóhoz hasonlóan – többnyire legfeljebb egyórányi távolságra közlekedett munkahelyére, azonban ők gyakrabban vállalkoztak ennél hosszabb idejű utazásra is. Míg az ingázók 16%-a legfeljebb negyedóra alatt eljutott munkahelyére, és mindössze 1,9%-a utazott 2 óránál is többet, addig a külföldre járás minden tizedik dolgozó esetében ilyen hosszú időbe került, a legfeljebb 15 percig tartó pedig csak az esetek 8,4%-ában fordult elő. Az utazás átlagos ideje a horvát, a szerb és az ukrán irányban a leghosszabb. E három országba eljárók töltötték a legtöbb időt a munkahelyükre történő utazással: az ingázók 48–61%-a átlagosan 16–60 percet, 22–27%-uk pedig másfél óránál is többet. A Romániába és a Szlovákiába ingázók gyorsabban elérték munkahelyüket, a munkába járás ideje csupán ötödük esetében haladta meg az egy órát.

8. ábra

Az ingázók számának megoszlása a közlekedés időtartama szerint, 2011

Területi vonatkozásban az ingázás idejét befolyásolja az irány, a határtól való távolság, a közlekedési hálózat és az igénybe vett járművek száma, fajtája. Ahol nagyszámú ingázó lakóhelye van a határ közelében, mint Győr-Moson-Sopron, Vas, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar vagy Békés megyében, ott alacsony (6,5–16%) a másfél óránál hosszabb utazások aránya. Ahol az ingázók zöme a munkahelyet adó ország határától messzebb él, esetleg a közlekedés feltételei is rosszabbak az átlagosnál, ez az arány meghaladhatja a 40–50%-ot is, mint pl. a Veszprém, a Fejér, a Heves, a Pest, a Komárom-Esztergom megyei lakosok esetében.

Az ingázás irányai

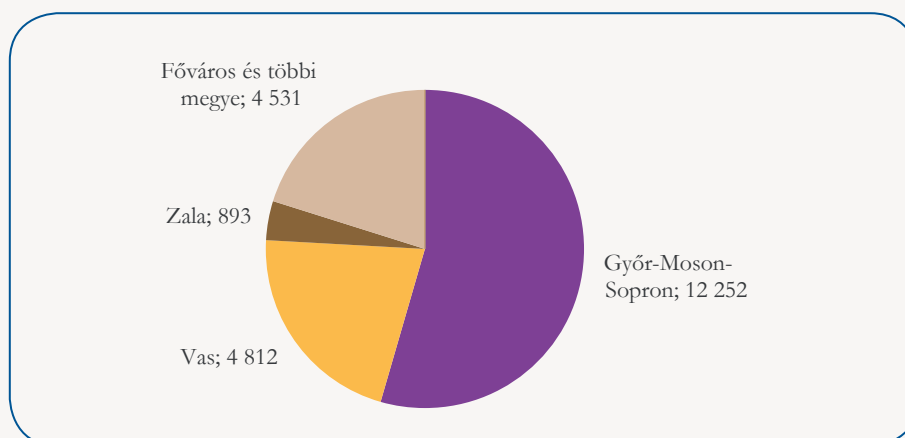
A határon túli ingázást a munkavállalók egyéni motivációján túl az országok, a térségek között lévő kapcsolatok kiterjedtsége, a gazdaság szerkezetében és szintjében meglévő különbségek, valamint a történelmi események, kötődések is befolyásolják. Ezek alapján a hazánkból a szomszédos országokba történő munkavállalási célú ingázás mértéke jelentősen eltér, illetve az egyes államok vonatkozásában az eljárók más-más jellemzőkkel bírnak.

Nyugati irány – Ausztria

A legutolsó népszámlálás időpontjában a külföldre ingázó foglalkoztatottak 83%-a, 22,5 ezer fő dolgozott Ausztriában. A magyarországi települések 42%-ában élt legalább egy olyan foglalkoztatott, aki az osztrák munkaerőpiacon vállalt munkát. Az 1327 helység közül 95 helyen öltött számottevő mértéket az ausztriai munkavállalás, melyek döntően Győr-Moson-Sopron megye nyugati, észak-nyugati, illetve Vas megye Szombathelytől határ felé eső területére koncentráálódtak, és mintegy négytizedük közvetlenül érintkezett a szomszédos állammal. Érdekesség, hogy az ausztriai ingázásban kitüntetett szereppel bíró települések közül 14, túlnyomórészt Győr-Moson-Sopron megye északnyugati részén elhelyezkedőre a szlovák, Szombathelyre pedig a szlovén munkaerőpiac is némi vonzást gyakorolt.

9. ábra

Az Ausztriába ingázó foglalkoztatottak száma megyék szerint, 2011

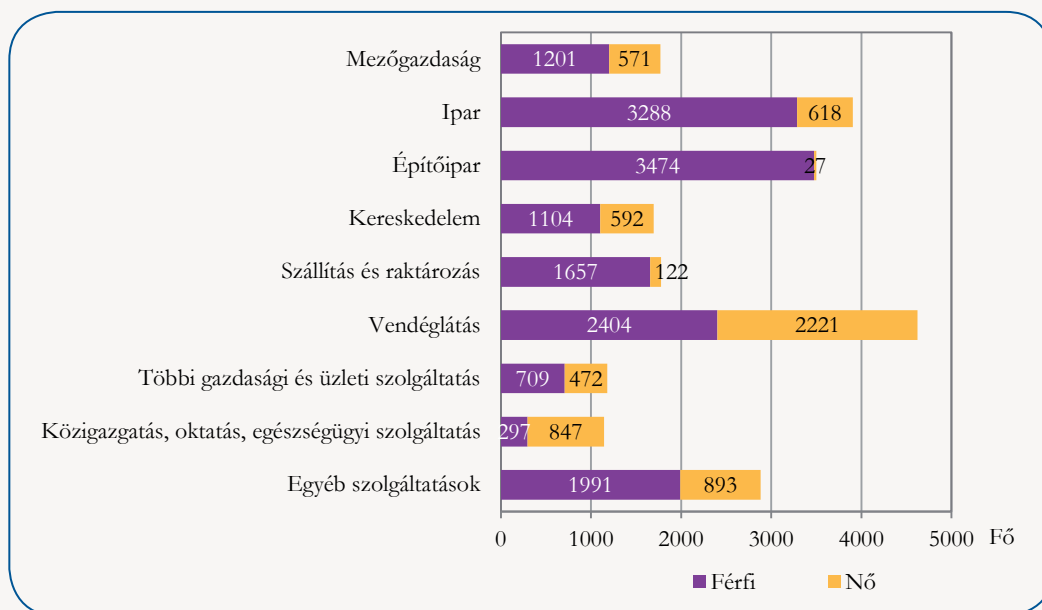
Az Ausztriába kijárók 72%-a férfi volt. A rendszeres közlekedéssel együtt járó terheket elsősorban a fiatalabb korosztályba tartozók vállalták, a munkavállalók négytizede a 30-as, negyede a 40-es éveiben járt, minden ötödik legfeljebb 29 éves volt. A nyugati szomszédunkba eljárók korösszetétele fiatalabb volt az ingázókénál. Közel 60%-uk 40 évesnél fiatalabb volt, míg ugyanezen korcsoportba tartozók aránya az összes ingázót tekintve kismértékben haladta meg az 50%-ot.

A foglalkoztatottakhoz és az összes ingázókhöz képest alig tért el az Ausztriába eljáró foglalkoztatottak családi állapot szerinti összetétele. A kijárók fele házas, egyharmada nőtlen, hajadon, egytizede pedig elvált, száz ingázó között csupán egy özvegy volt. A sikeres munkavállaláshoz és a boldoguláshoz elengedhetetlen a német nyelv ismerete. Az osztrák munkaerőpiacon dolgozó ingázók majdnem héttizede beszélt németül. A nők háromnegyede, a férfiak kétharmada nyilatkozott úgy, hogy meg tudja magát értetni a szomszédos ország nyelvén.

A felkínált munkák jellege alapján elsősorban az érettségi nélkül, szakmai oklevéllel rendelkezők és a középiskolát végzetek tudtak Ausztriában elhelyezkedni. Összességében az ingázók 48%-a szakiskolát, szakmunkásképzőt végzett, egyharmada érettségizett, tizede diplomás, 7,2%-uk pedig legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett.

10. ábra

Az Ausztriába ingázó foglalkoztatottak száma gazdasági ágak szerint, 2011

A külföldre ingázók hattizede a szolgáltatási ágakban, fennmaradó hányada a mezőgazdaságban és a termelő szektorban kapott állást. A foglalkoztatottak túlnyomó többsége az osztrák gazdaság meghatározó területein helyezkedett el, a vendéglátásban ötödük, az iparban 17, az építőiparban 16%-uk. Ausztriában a szántóföldi gazdálkodás, a kertészet és a szőlészet Burgenlandban és Alsó-Ausztriában, a magyar határral szomszédos vagy ahhoz közeli tartományában összpontosul. Az ottani túlnyomórészt családi gazdaságok állandó vagy szezonális jelleggel foglalkoztatnak külföldieket. A mezőgazdaság az ingázók 7,9%-ának nyújtott megélhetést. Ehhez hasonló arányt képviselt a szállítás és raktározás, valamint a kereskedelem is. Az oktatás, az egészségügyi és az egyéb szolgáltatás kivételével minden gazdasági ágban több férfi dolgozott, mint nő.

7. tábla

Az Ausztriába ingázó foglalkoztatottak számának megoszlása foglalkozási főcsoport szerint, 2011

(%)

Foglalkozási főcsoport	Férfi	Nő	Összesen
Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezetők, törvényhozók	1,2	1,2	1,2
Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások	3,7	6,3	4,4
Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások	5,0	12,0	7,0
Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások	1,4	3,9	2,1
Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások	16,1	38,5	22,4
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások	3,6	3,8	3,7
Ipari és építőipari foglalkozások	44,1	3,0	32,4
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	15,1	5,6	12,4
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások	9,7	25,8	14,3
Fegyveres szervek foglalkozásai	0,0	0,0	0,0
Összesen	100,0	100,0	100,0

Az eljárók döntő része fizikai munkát végzett. Az Ausztriába ingázók közel harmada ipari, építőipari, több mint ötöde kereskedelmi, szolgáltató munkakörben dolgozott. Az előbbiek túlnyomó többsége, az utóbbiak fele volt férfi. Az ingázók harmadik legnagyobb csoportja szakképzettséget nem igénylő feladatot látott el, ami a férfiakat kevésbé érintette, viszont a nők negyede ilyen munkát végzett. A gépkezelők, összeszerelők, járművezetők az ingázó munkavállalók 12%-át képviselték. Ezeket a munkaköröket jellemzően férfiak töltötték be. Az egyéb közép- vagy felsőfokú végzettséget igénylő beosztásban dolgozók között majdnem ugyanannyi férfi, mint nő volt. A többi foglalkozási főcsoportba külön-külön a munkavállalók kevesebb mint 5%-a százaléka tartozott.

A lakóhely és a munkahely közötti átlagosnál nagyobb távolság, valamint a közösségi közlekedés korlátai miatt az eljárók 88%-a személygépkocsival jutott el a munkahelyére. Az osztrák és a magyar autóbusz-társaságok indítanak ugyan menetrendszerinti járatokat a másik ország területére, ezek azonban kevésbé igazodnak a munkavállalók igényeihez. Emiatt a távolsági autóbuszokat a munkavállalók mindössze 3,3%-a vette igénybe. A vasút szintén mérsékelt szerepet töltött be az ingázásban, a foglalkoztatottak 3,1%-a használta munkába járásra. Jelentősége várhatóan nőni fog, a két ország között ugyanis a közel-múltban látványosan javult a vasúti összeköttetés színvonala. A nyugat-dunántúli vonalak üzemeltetését átvevő osztrák-magyar érdekeltségű GySEV vasúttársaság európai uniós források bevonásával nagy volumenű fejlesztéseket indított, a határátlépés különösen Sopron és Szentgotthárd térségében vált kényelmesebbé, gyorsabbá.

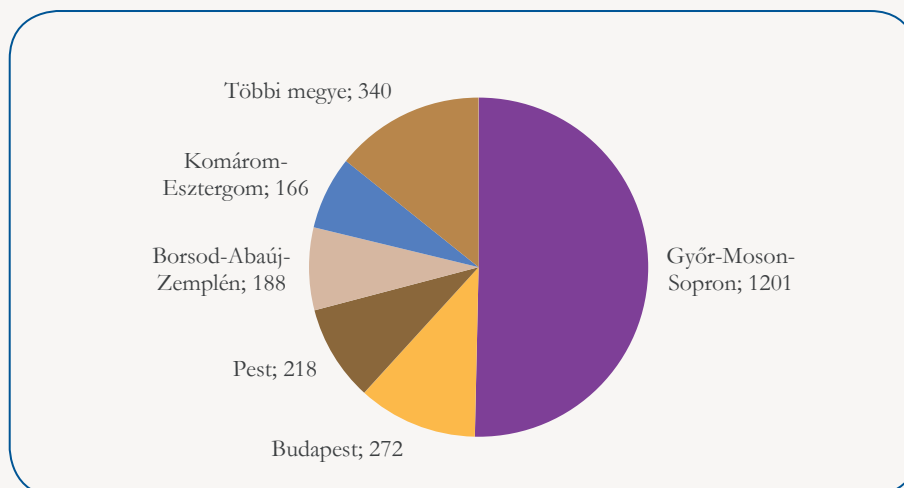
A foglalkoztatás és az életvitel szempontjából az is lényeges kérdés, hogy a lakóhely és a munkahely közötti távolságot mennyi idő alatt lehet megtenni. Ebből a szempontból viszonylag szerencsésnek mondhatta magát az Ausztriába ingázók 72%-a, számukra ugyanis az oda út maximum egy órát vett igénybe. A legtöbbszörnek (az összes ingázó negytedének) az út egy irányban 30–60 percig tartott.

Északi irány – Szlovákia

A 2011. évi népszámlálás időpontjában a külföldre ingázók 8,8%-a, 2385 fő járt dolgozni Szlovákiába. Összesen 340 olyan település volt az országban, ahol olyan foglalkoztatott élt, aki északi szomszédunkban dolgozott. A Szlovákiába történő ingázás területileg azonban jelentősen koncentrálódik, alapvetően a szigetközi településekhez köthető. Az eljáró foglalkoztatottak több mint fele ugyanis Győr-Moson-Sopron megyei lakhellyel rendelkezett, ezen belül is döntő részük hat településen élt: Rajkán, Mosonmagyaróváron, Győrött, Bezenyén, Dunakilitin és Hegyeshalomban (Győr kivételével mindegyik említett településen az ingázók legalább egyharmada külföldre jár dolgozni).

11. ábra

A Szlovákiába ingázó foglalkoztatottak száma megyék szerint, 2011

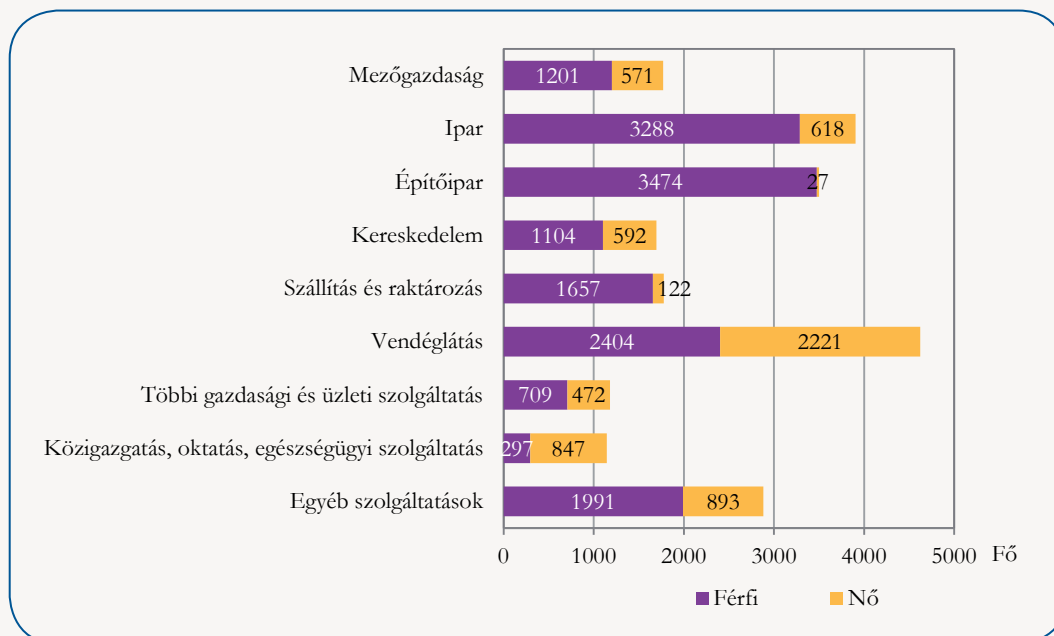
Ezek az adatok a Győr-Moson-Sopron megyei települések esetében egy sajátos beköltözési folyamatra vezethetők vissza, a Mosonmagyaróvártól észak-nyugatra fekvő települések – Magyarország és Szlovákia európai uniós csatlakozását követően – népszerűvé váltak a szlovák állampolgárok számára. Egyrészt a térség közlekedési kapcsolatai jók Pozsony irányába, másrészt a magyar és a szlovák ingatlanárak közötti különbség az ottani főváros környékén élőket a térségbe vonzották. A folyamatot az épített lakások számának alakulása és a népesség nemzetiség szerinti összetételének változása is jelzi. Ezekben a községekben az elmúlt évtized második felében fellendült a lakásépítések száma, illetve a gazdasági válság is kevésbé éreztette hatását (a legnépszerűbb helységnek számító Rajkán a tízezer lakosra jutó épített lakások száma kiugró mértéket ért el, és még a győrit, valamint a sopronit is meghaladta). A 2001. és a 2011. évi népszámlálások között a korábban említett hat Győr-Moson-Sopron megyei településen a szlovák nemzetiségű népesség száma összességében több mint tízszeresére nőtt. (A legnagyobb változás Rajkát jellemezte, ahol 2011-ben a népesség ötöde vallotta magát szlovák nemzetiségűnek.)

A Szlovákiába ingázó foglalkoztatottak 64%-a férfi, ami a szomszédos országokba eljárókat tekintve a legalacsonyabb arány. A korszerkezet nem mutat lényeges eltérést a többi külföldre ingázótól, vagy a Magyarországon élő összes foglalkoztatottól (legtöbben a 30–39 évesek közé tartoznak). Az iskolázottsági és a foglalkozási jellemzők azonban jelentősen különböznek. A szlovák fővárosban vagy annak környezetében található munkahelyek jellege, valamint az ingatlanvásárláshoz feltételezhetően rendelkezésre álló magasabb jövedelemre utal, hogy a 2011. évi népszámlálás idején az északi szomszédunkba eljáró foglalkoztatottak több mint harmada felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A foglalkozás szerinti összetétel szintén a magasabb képzettséget jelzi: a Szlovákiában dolgozók minden ágazatban az átlagosnál nagyobb arányban töltenek be magasabb iskolai képzettséget igénylő foglalkozásokat.

Az eljárók legnagyobb hányada életkortól függetlenül két nemzetgazdasági ágban, a kereskedelemben, illetve a feldolgozóiparban dolgozott. A 40–59 évesek között emellett a szállítás és raktározásban foglalkoztatottak hányada volt hasonló mértékű. Mindhárom említett ágazat vonatkozásában a Szlovákiába ingázók döntően (legalább hattizedes arányban) középfokú végzettséggel rendelkeztek, míg a feldolgozóiparban és a kereskedelemben dolgozók jelentős hányada (29, illetve 26%-a) volt diplomás.

12. ábra

A Szlovákiába ingázó foglalkoztatottak száma gazdasági ágak szerint, 2011

A Szlovákiába ingázók mintegy fele beszélt a szomszédos ország nyelvét, e tekintetben azonban jelentősek az eltérések. A Győr-Moson-Sopron megyéből északi irányban eljárók döntő többsége (öt ingázó

közül négy) rendelkezett szlovák nyelvismerettel, emellett jelentősebb arány Borsod-Abaúj-Zemplén és Komárom-Esztergom megyében élőköt jellemezte (49, illetve 29%). Az ország más területeiről ingázók ezzel szemben alapvetően nem tudnak szlovák nyelven kommunikálni. Az északi szomszédunkba eljárók az ország hivatalos nyelvén kívül leggyakrabban az angol és a német nyelv ismeretét jelölték meg.

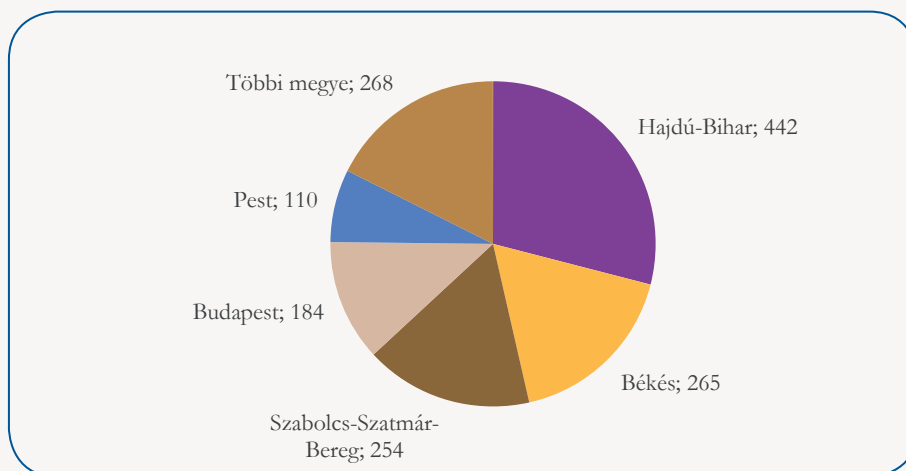
A tömegközlekedési kapcsolatok fejlődése ellenére (Rajka és Pozsony között menetrendszerű buszjáratok közlekednek) az ingázók döntő része autóval járt szlovákiai munkahelyére, a közlekedés pedig túlnyomó részben legfeljebb egy órát vett igénybe.

Keleti irány – Románia és Ukrajna

A legutóbbi népszámlálás időpontjában a külföldre ingázók 5,6%-a, 1523 fő járt Romániába dolgozni. Összesen 300 olyan település volt az országban, ahonnan legalább egy fő ingázott keleti szomszédunkba. Az ingázók döntő része közvetlenül a határ mellett fekvő területeken élt, közel kétharmaduk Békés, Hajdú-Bihar vagy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei lakos volt. E három megyében számos olyan település található, ahonnan az ingázók közel negyede vagy ennél is nagyobb hányada Romániába járt dolgozni (Ártánd, Battonya, Biharkeresztes, Csengersima, Gacsály, Komlódtótfalu, Nagykereki, Told, Vállaj).

13. ábra

A Romániába ingázó foglalkoztatottak száma megyék szerint, 2011

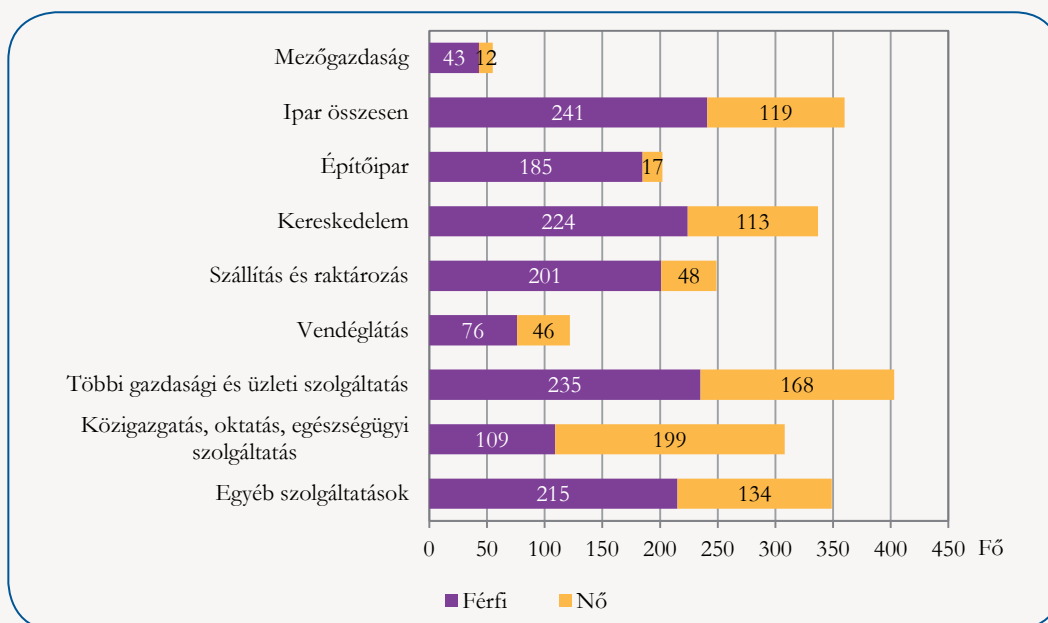
A román határszakaszon – hasonlóan a szlovákokhoz – alapvetően nem a hazai munkavállalók mobilitása az ingázást meghatározó fő tényező. Elsősorban a határ közeli román városok (Szatmárnémeti, Nagyvárad, Arad) európai uniós tagságra és a kedvezőbb ingatlanárakra reagáló, Magyarország felé is kiterjedő szuburbanizációja befolyásolja. A Bihar megyével szomszédos Hajdú-Biharból járnak át legtöbben Romániába dolgozni, a helyzet hasonló, mint a Győr-Moson-Sopron megyei határszakaszon: sok román állampolgár költözött Magyarországra, akik visszajárnak dolgozni. A határrégió túlsó oldala Románia fejlett gazdaságú területe, jelentős külföldi befektetésekkel és fejlődő iparágakkal. Az uniós csatlakozást követően megindult gyors növekedés és az ennek hatására jelentkező strukturális munkaerőhiány élénkítette a határrégió kétirányú gazdasági kapcsolatait. Különösen az északi térségben erősödött a román oldal vonzereje, ahol a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzet hatására elsősorban a határ túlsó felén meglepedett külföldi vagy vegyes tulajdonú cégek kínálnak munkát az ingázók számára, míg a déli részen főként az aradi terület lehetőségei vonzották a munkavállalókat. A másik megfigyelhető tendencia a magyar székhelyű feldolgozóipari vagy építőipari cégek romániai (Nagyvárad térsége) szerepvállalása.

A Romániába ingázó foglalkoztatottak 69%-a férfi, ami a szomszédos országokba eljárók átlagánál alacsonyabb. A külföldre ingázókkal és az összes foglalkoztatottal összehasonlítva a Romániába dolgozni járók korösszetétele az utóbbiakéhoz áll közelebb. Kisebb a 35 év alattiak aránya, és ezzel párhuzamosan magasabb az 50 éves és idősebbeké. A Romániába átjárók esetében minden ötödik az utóbbi korosztályba tartozott. Ennél is nagyobb arány csak a Délvidéken és az Ukrajnába ingázóknál figyelhető meg.

Az iskolázottsági és a foglalkozási jellemzők is mutatnak eltéréseket. A már említett sajátosságok következtében a keleti szomszédunkhoz ingázók a naponta eljárók átlagánál jóval nagyobb arányban töltenek be magasabb iskolai képzettséget igénylő foglalkozásokat: ugyanis héttizedük rendelkezett legalább érettségivel. Az átlagnál magasabb volt a gazdasági vezető, illetve a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásúak hányada. Utóbbiak az eljárók ötödét tették ki.

14. ábra

A Romániába ingázó foglalkoztatottak száma gazdasági ágak szerint, 2011

A Romániába ingázók 37%-a két területen: az iparban, valamint a kereskedelemben dolgozott. Nagyobb számú munkaerőt vett fel ezeken kívül a szállítás és raktározás, illetve az építőipar is. Az átlagosnál nagyobb súlya volt a többi szolgáltatási ágaknak, és kisebb a mezőgazdaságnak. A nők száma csupán a pénzügyi szolgáltatásban, az ingatlanügyletekben, az oktatásban és az egészségügyben haladta meg a férfiakét: minden negyedik nő ilyen területen vagy a közigazgatásban tudott elhelyezkedni, legkevesebben mezőgazdasági, és építőipari munkát végeztek.

Az ingázó foglalkoztatottak 62%-a rendelkezett román nyelvismerettel, ami területi összehasonlításban eltérő gyakoriságú. A Békésből eljárók hét-, a Hajdú-Biharból és a Szabolcs-Szatmár-Beregből ingázók több mint nyolctizede ismerte kizárólag a szomszédos ország nyelvét. A fővárosból eljárók körében az angol nyelvtudás dominált, a célország nyelvén mindössze négytizedük tudott kommunikálni.

A romániai bérek és munkafeltételek nem gyakorolnak kiemelkedő vonzerőt a Magyarországon élő munkavállalók számára, de a kedvezőtlen közlekedési viszonyok is gátolják a mobilitás erősödését. A 448 km hosszú határszakaszon a ritkán elhelyezkedő határátkelőkön legnehezebben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből érhetőek el a külföldi munkahelyek, mivel az átkelők nagy része a Biharral szomszédos határra esik. A munkaerő-piaci kapcsolatokban a nagyobb rugalmasságot biztosító közúti átkelővel szemben a vasút funkciója is erősen korlátozott.

A közlekedési feltételeket figyelembe véve nem meglepő, hogy az ingázók döntő része autóval közlekedett munkahelyére, de nagyobb jelentőséget kaptak a távolsági buszjáratok is. A közlekedés jellemzően legfeljebb egy órát vett igénybe, ezen belül is az ingázók nagyobb hányada fél óránál kevesebbet, 28%-uk 30–60 percet fordított közlekedésre. A romániai úti cél elérése a munkavállalók 20%-a számára haladta meg a 60 percet.

Ukrajnával a napi kapcsolat nem érintett jelentős számú munkavállalót. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján mindössze 215-en, a külföldre ingázók 0,8%-a járt ide dolgozni. Összesen 54 magyarországi településről ingázott legalább egy munkavállaló ukrajnai munkahelyére, melyek legnagyobb része a közvetlenül szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található.

Az Ukrajnába ingázó foglalkoztatottak 67%-a férfi. Az eljárók korszerkezete idősebb az átlagosnál, a 40 évesnél fiatalabbak hányada 42%, ami 16 százalékponttal kisebb a külföldi ingázókra jellemzőnél. Az Ukrajnába eljárók tekinthetők a legiskolázottabbnak: több mint nyolctizedük ugyanis legalább érettségizett volt (különösen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas, 55%). Mindezzel összefüggésben a munkavállalók jellemzően magasabb beosztásban dolgoznak, 44%-uk gazdasági vezető, illetve a felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozást folytatott.

Déli irány – Horvátország, Szerbia és Szlovénia

Horvátország munkaerőpiaca nem jelent potenciális célországot a magyarországi munkavállalók számára. A 2011. évi népszámlálás adatai alapján összesen 66 fő, a külföldre ingázók 0,2%-a járt déli szomszédunkba dolgozni. Összesen 28 olyan település volt az országban, ahonnan valaki oda ingázott. A főváros és a megyék közül csupán négy helyen – Budapest, Baranya, Somogy és Zala – érte el, vagy haladta meg a Horvátországba ingázók száma az 5 főt.

Az eljárók több mint négyötöde férfi, ami a szomszédos országokba ingázókat tekintve a legmagasabb arány. Korösszetételük alapján idősebbnek tekinthetők a külföldre eljáróknál. Foglalkozásukat illetően az átlagosnál jóval gyakrabban töltenek be magasabb képzettséget igénylő munkaköröket, több mint négytizedük egyetemi, főiskolai végzettséggel, közel háromtizedük érettségivel rendelkezik. A magasabb pozíciók betöltése kapcsán elvárható a megfelelő nyelvismeret megléte is. Az itt munkát vállaló ingázók kétharmada rendelkezett horvát nyelvtudással, ezenkívül az angol és a német a két leggyakoribb általuk beszélt nyelv.

Szerbiába összesen 183 férfi és 96 nő ingázott, ami – a 2011-es népszámlálás adatai alapján – a külföldre eljárók 1,0%-a. Ők összesen 59 magyarországi településről jáltak el dolgozni, Budapest mellett földrajzi elhelyezkedésükből adódóan jellemzően Csongrád, Bács-Kiskun, Baranya és Jász-Nagykun-Szolnok megyékből. Az említett területeken élt a Szerbiába ingázók 85%-a.

Az eljárók kevesebb mint kétharmada férfi, korösszetételükben pedig a 40 éves és idősebbek hányada nagyobb az átlagosnál. A déli szomszédunkba ingázó munkavállalók – a Horvátországban és az Ukrajnában foglalkoztatottakhoz hasonlóan – jóval gyakrabban töltenek be magasabb képzettséget igénylő munkakört, 42%-uk diplomás, 35%-uk érettségizett. Az ingázók több mint fele – Csongrád megyében közel négyötöde – rendelkezett szerb nyelvismerettel, a további két legnagyobb gyakorisággal beszélt nyelv az angol és a német.

Szlovéniába összesen 172 fő ingázott, ami a külföldre eljárók 0,6%-a. A népszámlálás időpontjában összesen 58 magyarországi településről járt legalább egy fő a szomszédos országba dolgozni. Földrajzi közelségükből eredően döntő részük Zala, illetve Vas megyei lakos volt, itt élt 56, illetve 16%-uk.

A Szlovéniába ingázók 70%-a férfi, 30%-a nő, korösszetételük az átlagostól nagyfokú eltérést nem mutat. Az ide járó munkavállalók ötödét – a három déli állam közül legkisebb arányban – foglalkoztatták vezetői vagy felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben. Iskolai végzettségük a másik két országhoz viszonyítva összességében alacsonyabb, bár nemenként jelentős az eltérés. Míg a nők fele érettségizett, illetve több mint harmada diplomás, addig az ingázó férfiak hattizede legfeljebb szakmunkás, szakiskolai végzettségű.

A határ menti ingázásban érintett települések

Magyarországon 2011-ben 126 olyan település volt, ahonnan legalább 5-en ingáztak külföldre dolgozni, és a szomszédos állam területére eljárók az ingázók legalább egytizedét képviselték.² A külföldi munkavállalás a magyarországi helységek 4,0%-át érintette. Ezekben a településeken élő és lakóhelyén kívül foglalkoztatottak egynegyede a határon túl talált magának állást.

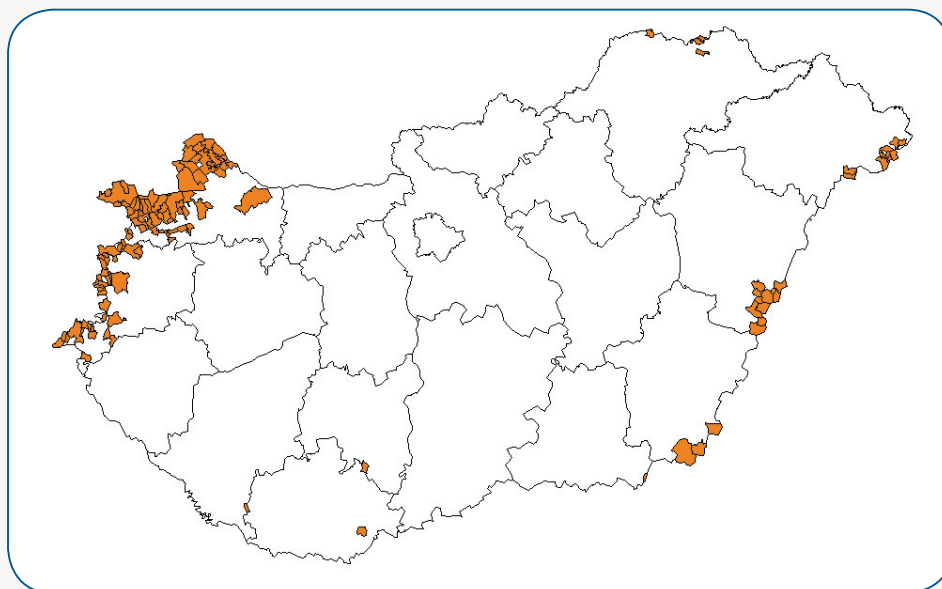
Földrajzi elhelyezkedés

Naponta külföldre járni dolgozni elsősorban onnan érdemes, ahonnan a megfelelő jövedelmet és egzisztenciát biztosító munkahelyek rövidebb idő alatt, viszonylag kényelmesen megközelíthetők. A külföldi ingázásban érintett helységek elhelyezkedése ezért területi szempontból viszonylag jól körülhatárolható: háromnegyedük a Nyugat-Dunántúlon, egyötödük a román határ mentén található, elsősorban az Észak-Alföldön, kisebb részben a Dél-Alföldön. Észak-Magyarországon a szlovák határ közelében csupán 4, a Dél-Dunántúlon 3 olyan helység volt, amelyek lakosságára a határon túli munkahelyek erőteljes vonzást gyakoroltak.

A külföldi ingázásban érintett települések szinte kizárólag a szomszédos államokkal határos megyékben találhatóak, 47%-uk Győr-Moson-Sopron, 28%-uk Vas megyei. Győr-Moson-Sopronban a települések egyharmadából, Vas megyében 16%-ából jártak el naponta jelentős számban és arányban a határon túlra dolgozni.

15. ábra

A határ menti ingázásban érintett települések elhelyezkedése Magyarországon, 2011

A kiválasztott településkörben 109 község, 14 város és 3 megyei jogú város (Győr, Sopron, Szombathely) található, azaz a hazai városok 5,2, a falvak 3,9%-a tartozott a külföldi ingázás szempontjából kiemelt helységek közé. Háromtizedük a 200–499 fős aprófalú, egynegyedük 500–999 lakosú, egyötödük 1000–1999-es lélekszámú községek közé tartozott.

A magasabb kereseti lehetőséggel kecsegtető osztrák munkaerőpiac 2011. május 1-jei megnyitása után sokan a szomszédos államban próbáltak végzettségüknek, képzettségüknek vagy lehetőségeinek megfe-

²Elemzésünkben a külföldi ingázást jelentősnek tekintjük abban az esetben, ha a következő két feltétel együttesen teljesült: a településről külföldre ingázók száma legalább 5 fő, illetve az eljárók aránya a településen élő összes ingázóhoz viszonyítva legalább 10%. A 2011. évi népszámlálás időpontjában 1577 olyan település volt Magyarországon, ahonnan legalább egy fő ingázott külföldre dolgozni. A két megadott feltétel e települések 8,0%-ára érvényesült. Az ingázásban érintett településeken élő külföldre járó foglalkoztatottak így az összes határon túlra ingázó hattizedét képviselték.

elő munkahelyet találni. A határ mentén élő, elsősorban németül beszélő aktív korúak számára javult a munkavállalás esélye, az itteni települések pedig vonzóvá váltak az ország távolabbi vidékein élők számára a letelepedésre. A főként Ausztriába irányuló, ingázásban érintett 95 helység túlnyomó többsége a határtól legfeljebb 20 km-re található, negyizedük közvetlenül érintkezik vele. Másik két európai uniós ország munkaerőpiacának vonzása hazánk felé az ausztriaihoz képest mérsékeltebb maradt. A szlovák ingázásban érintett települések mindegyike határfalu, de a romániai munkavállalás szempontjából kitüntetett 25 helység közül 18 szintén közvetlenül érintkezik a szomszédos állammal.

A külföldi munkavállalást az adminisztratív korlátok felszámolása mellett az európai uniós csatlakozás, a schengeni egyezmény és a határátkelőhelyek, határátlépési pontok számának bővülése is elősegítette. Az államhatár által elválasztott, egykoron élénk gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat ápoló települések közötti összeköttetés fel-, illetőleg újjáélesztésével, a közlekedési infrastruktúra fejlesztésével, az áteresztőképesség bővítésével az átjutás számos helyütt egyszerűbbé vált. A külföldi ingázásban érintett települések háromtizedében, a közvetlenül a határ mellett elhelyezkedők 56%-ában helyben található határátkelő. Az átkelési pontok egy része azonban csak korlátozottan – bizonyos közlekedési eszközzel, súlykorlátozással, esetleg meghatározott időszakban, napszakban – vehető igénybe. A külföldre ingázók számára jelenleg 23 közúti, 4 vasúti, 6 mindkét közlekedési eszközzel igénybe vehető mellett egy-egy kerékpáros, kerékpáros és vasúti, illetőleg 2013 nyarától üzemelő vízi átkelő (Dunaremetei komp) teszi lehetővé a munkahelyek elérését.

Demográfiai jellemzők

A legutolsó népszámlálás időpontjában a határ menti ingázásban kitüntetett szerepű helységek az ország területének 3,8%-át fedték le, és itt élt a lakosság 4,9%-a, 488 ezer fő. E települések népességmegtartó képessége az átlagosnál erőteljesebb maradt, 2001 és 2011 között együttes lélekszámuk lényegében nem változott, miközben országosan a lakosság száma 2,6%-kal csökkent.

8. tábla

A népesség és a népmozgalom főbb mutatói, 2011

Megnevezés	A határ menti ingázásban érintett településeken	Ebből:		Ország összesen
		város	község	
Lakónépesség, fő	488 084	388 738	99 346	9 937 628
Az országos százalékában	4,9	3,9	1,0	X
2001 = 100,0%	99,7	100,0	98,7	97,4
Népsűrűség, fő/km ²	138	272	47	107
Ezer lakosra jutó 2001–2011. évi átlag				
élveszületés	9,8	10,0	9,1	10,1
halálozás	13,0	12,4	15,2	14,0
természetes szaporodás/ fogyás	-3,1	-2,4	-6,1	-3,8
vándorlási különbözet	2,9	2,4	4,7	1,3
Száz aktív korúra (15–59 éves) jutó				
gyermekkorú (0–14 éves)	22	22	24	24
időskorú (60–x éves)	37	37	37	38
gyermek és időskorú	59	58	60	61
Száz gyermekkorúra jutó időskorú	165	168	154	161

Minden harmadik település lakónépessége 2011-ben meghaladta az egy évtizeddel korábbit. Az érintett helységek népsűrűsége viszonylag magas (138 fő/km²), háromtizeddel több az országos átlagnál.

A településeken a népesedési folyamatok a 2000-es évek első évtizedében kedvezőbb képet mutattak a hazinál. Az élveszületések és a halálozások különbségéből adódó természetes fogyás az átlagosnál kisebb méretet öltött, és számottevő vándorlási nyereség adódott. 2001 és 2011 között a külföldi ingázásban érintett településeken a hazai természetes fogyásból adódó népességcsökkenés 4,0%-a, a vándorlási többlet 11%-a jelentkezett.

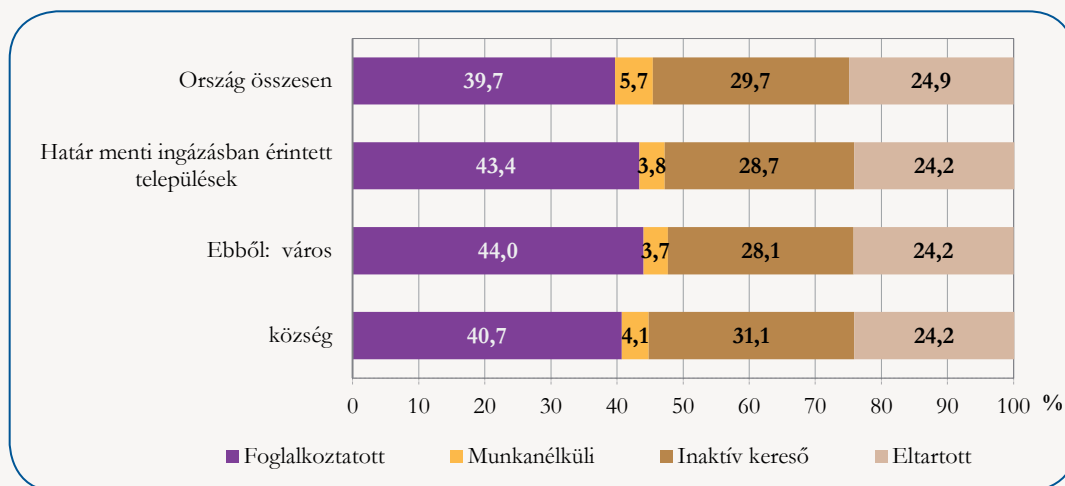
A 126 település közül mindössze 6-ban emelkedett a lélekszám egy évtized leforgása alatt a természetes szaporodás következtében, miközben a helységek közel kétharmadában vándorlási többlet mérhető. Az érintett térségben az országostól eltérő népesedési folyamatok hatására 2011-re a 15–59 éves népesség aránya magasabb, a gyermek- és időskorúaké alacsonyabb volt az átlagosnál. Ezáltal a vizsgált településeken az aktív korúakra kisebb eltartási terhek hárultak, mint országosan, ugyanakkor a népesség elöregedettebbnek mutatkozott. Mindössze tíz településen haladta meg a 0–14 évesek száma a 60 évesek és idősebbekét.

Foglalkozási jellemzők

A lehatárolt településeken a legutolsó népszámlálás időpontjában a lakosság gazdasági aktivitása az országosnál kedvezőbb: a foglalkoztatottak aránya 3,7 százalékponttal magasabb, a munkanélküliek, az inaktív keresők és az eltartottaké viszont alacsonyabb volt. A magyarországi foglalkoztatottak 5,4, a munkanélküliek 3,2, összességében a gazdaságilag aktívak 5,1%-a (230 ezer fő) lakott a külföldi ingázásban érintett településeken. A foglalkoztatottak aránya meghaladta, a munkanélkülieké alulmúlta a lakónépességből való részesedést.

16. ábra

A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitás szerinti összetétele, 2011

A községekben az aktivitás szerinti összetétel az országoshoz hasonlított, a városokban a foglalkoztatottak aránya magasabb, a munkanélkülieké alacsonyabb az átlagosnál. Ez az aktív korú népesség nagyobb hányada mellett a gazdasági környezettel függött össze. A munkahelyek ugyanis a városokban koncentrálnak, ahol jobb az üzleti, vállalkozási környezet, mint vidéken. A foglalkoztatásra kedvezően hatott az is, hogy a legtöbb városban olyan főközlekedési útvonal halad keresztül, amely biztosítja a külföldi munkahelyek gyors elérését.

Mivel a lehatárolt települések zöme az ország gazdaságilag fejlett megyéiben található, ezért a foglalkoztatottak kisebb hányada kényszerül naponta lakóhelyét elhagyni megélhetése érdekében. A nyugati határszélen élő és másutt munkát vállalók számára ugyanakkor jelentős vonzerő az osztrák munkaerőpiac közelsége, a magasabb fizetés reménye. Országosan az ingázók mindössze 2,0%-a, a határ menti települé-

seken viszont negyede járt külföldre dolgozni. A vizsgált térségben ezer foglalkoztatottra átlagosan 33, az országosnál tízszer több külföldön munkát vállaló jutott. A városokból eljárók háromtizede, a községek-ből ingázók ennél kisebb hányada, egyötöde más országban dolgozott. A falvakban élő foglalkoztatottak között ennek ellenére gyakrabban fordultak elő külföldre ingázók, mivel a szabad munkavállalás kiterjesztése főleg a vidéken élő, a kevés munkahely miatt helyben elhelyezkedni nem tudó aktív korú réteg számára jelentett új egzisztenciális esélyt.

9. tábla

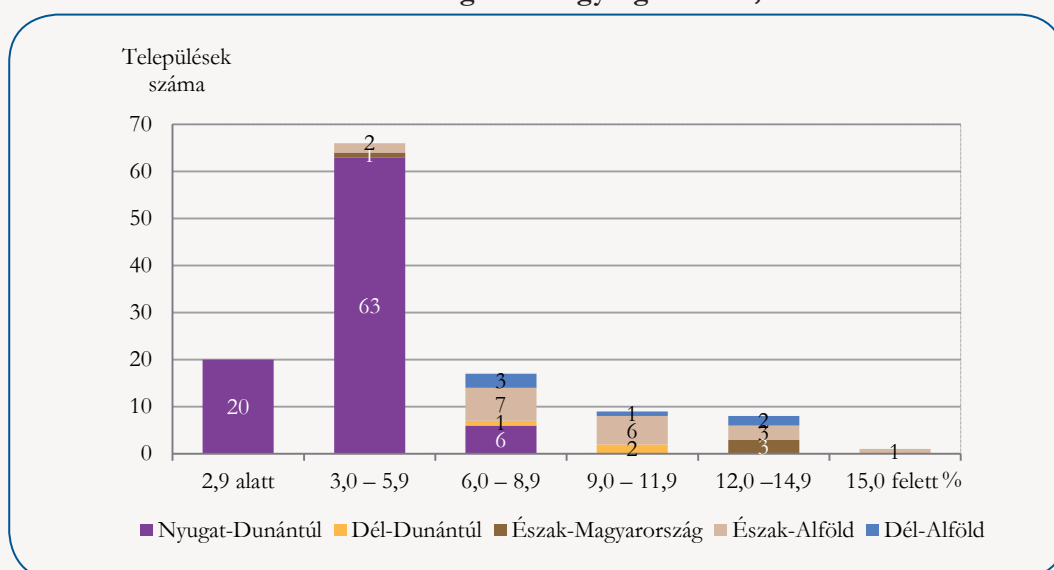
A helyben lakó és dolgozó, valamint a naponta ingázó foglalkoztatottak ezer lakosra jutó száma, 2011

Megnevezés	A határ menti ingázásban érintett településeken	Ebből:		Ország összesen
		város	község	
Foglalkoztatott összesen	434	440	407	397
Ebből: helyben lakó és dolgozó	301	344	134	256
naponta ingázó	128	92	268	135
ezen belül: belföldre	95	65	210	132
külföldre	33	27	57	3

A lehatárolt települések munkaerő-piaci helyzetére a külföldi munkahelyek közelsége jótékony hatást gyakorolt, amit megerősítenek a foglalkoztatással kapcsolatos mutatószámok. Az aktivitási arány, azaz a gazdaságilag aktívak 15–74 éves népességben belüli hányada (59,5%) 1,4 százalékponttal felülmúlta az országot, a foglalkoztatási arány (54,8%) pedig még nagyobb különbséget mutatott a határ menti ingázásban érintett helységek javára. Háromból két helyütt a foglalkoztatási mutató magasabb volt az országosnál. Ezek a települések – a Baranya megyei Kisdobsza és a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Komlód-tótfalu kivételével – Győr-Moson-Sopron és Vas megyékben helyezkedtek el.

17. ábra

A határ menti ingázásban érintett települések száma a munkanélküliségi ráta nagysága szerint, 2011

A munkanélküliségi ráta a magyarországi 7,3%-kal szemben a lehatárolás területén mindössze 4,7%, sőt a vizsgálatba vont települések háromnegyedében még kedvezőbb a helyzet. Az alacsony munkanélküliségű települések túlnyomó többsége ugyancsak az Ausztriával szomszédos megyékben található.

Megjegyzések:

A százalék- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítottuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

További módszertani információk a <http://www.ksh.hu/nepszamlalas> oldalon olvashatók.

Jelmagyarázat:

– = a megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.

0 = a mutató értéke olyan kicsi, hogy kerekítve zérust ad.

x = a mutató nem értelmezhető.

További információk, adatok (linkek):

[Táblázatok](#)

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info.gyor@ksh.hu

Telefon: (+36–96) 502-423